

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
USUTEADUSKOND

Lore Torrop

**EESTI JEHOOVA TUNNISTAJATE IGAPÄEVASED MURED JA
NENDEGA TOIMETULEK**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Roland Karo, Ph.D

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
Teema valiku põhjendus.....	5
Töö eesmärgi ja uurimuse püstitamine.....	5
Uurimismetodoloogia.....	6
Uurimismetoodika tutvustus.....	7
Ülevaade varasemalt uuritust.....	7
Lühiülevaade töös kasutatud allikatest ja kirjandusest.....	7
Töö koostamisel ette tulnud raskused.....	8
Töö struktuuri tutvustus.....	8
TEOREETILINE OSA	10
Sissejuhatus.....	10
Jehoova tunnistajad Eestis.....	11
Murede algus koolipingist.....	12
Emotsioonid lõpuaja ootuses.....	12
Psühhoteraapia ja eneseabi.....	14
EMPIIRILINE OSA	15
Sissejuhatus.....	15
1. Intervjuu andmekogumisviisina.....	15
1.2 Valimi leidmine intervjuuks.....	16
1.3 Ettevalmistus intervjuudeks.....	17
1.4 Intervjuude teostamine.....	17
1.5 Informantide andmed.....	18
2. Intervjuude analüüs.....	18
2.1 Analüüsi liigendamine.....	18
I Intervjuudes osalenute taust.....	19
II Eesti Jehoova tunnistajate toimetulek igapäeva murede ja stressiallikatega.....	19
III Võrdlus ja analüüs.....	19
2.1.1 I Intervjuudes osalenute taust.....	19
2.1.2 II Eesti Jehoova tunnistajate toimetulek igapäeva murede ja stressiallikatega.....	21

Rahamured ja ilmalik töö.....	21
Mured lähedaste pärast	22
Jehoova tunnistajatel on igapäevaselt muredega kergem	22
Jehoova tunnistajad ei ole enda muredega üksi	23
Pere igas maailma nurgas.....	24
Karm ja mustvalge maailm.....	24
Kelle poole pöörduvad tunnistajd ise, kui soovivad jagada muresid?	28
Pahameele väljendamine ja sellele reageerimine kogukonnas	29
Kogukonna sisene tugi mistahes teemade arutamisel.....	30
Organisatsiooni ja koguduse sisesed tabuteemad	31
Intervjuu järgseid mõtteid Jehoova tunnistajatelt	32
2.1.3 III Võrdlus ja analüüs.....	33
KOKKUVÕTE	38
Summary.....	41
LISA 1.	43
LISA 2.	44

Eessõna

Soovin avaldada erilist tänu enda pikaajalisele sõbrale Zuzana Krejčová'le, tänu kelle kogemustele sündis käesoleva uurimuse idee ja arusaam teema tõsidusest. Samuti soovin tänada Jehoova tunnistajate organisatsiooni Eesti avalike suhete osakonda ja loomulikult ka kõiki uurimuses osalenud Jehoova tunnistajaid. Tänada soovin ka töö juhendajat Roland Karo.

SISSEJUHATUS

Teema valiku põhjendus

On kurvastav näha, kui vähe on Eestis uuritud Jehoova tunnistajate kogukonnaga seonduvat ning seda, kuidas organisatsiooni liikmed enda igapäeva elu elavad või miks sealt tulnud eksliikmed lahkusid ning millistel põhjustel. Suur enamus on kursis, et Eestis on seoses Jehoova tunnistajatega tähelepanu pälvinud olukorrad, mil nende teoloogia läheb vastuoludeni laiema seadusruumi või moraaliga (nt vereülekannete temaatika, ajateenistus, laste sünnipäevade pidamine). Uurimata on aga see, millistes küsimustes kogevad Jehoova tunnistajad just nimelt *ise* probleemseid kohti igapäevaelus. Kasutades näiteks andmebaasi EBSCO Discovery, on umbes 90% andmeotsingust saadud tulemusi seotud Jehoova tunnistajate ja meditsiiniga (peamiselt probleemid, mis ühel või teisel määral puudutavad vereülekannet). Mis aga puudutab selle kõigega kaasnevat stressi ja nõrdimust ning sellega toime tulemist, ei ole aktiivsetele organisatsiooni liikmetele aga sõna selle koha pealt antud. Sellest tulenevalt soovingi saada sõna tunnistajatelt endilt, keskendudes just nende endi murekohtadele ja stressi allikatele.

Töö eesmärgi ja uurimuse püstitamine

Käesoleva uuringu peamiseks eesmärgiks saabki sel juhul ühe olulise augu täitmine, see tähendab uurida täpsemalt, mis arusaam Jehoova tunnistajatel endil antud teemaga seoses on. Samuti on uurimuse käigus soov välja selgitada Jehoova tunnistajate igapäeva mured ja stressiallikad ning saada teada, kas just nimelt nende arvates erinevad nende mured mingil määral inimeste muredest, kes ei ole Jehoova tunnistajad. Muresid on meil kõigil kindlasti ning need on ka igal ühel omad, seetõttu on üheks eesmärgiks ka uurida, kuidas Jehoova tunnistajad enda muredega toime tulevad, mis neid selle juures aitab ning kas pere ja kogukond on neile kõigega toeks. Nagu eelnevalt mainitud, on Jehoova tunnistajad küll populaarne uurimisteema, kuid seda vaid nendega seotud olukordade seisukohalt, mis lähevad mingil määral vastuollu laiema ruumi moraaliga. Just sel põhjusel tunnen, et on välja jäetud aktiivsete organisatsiooni liikmete arvamused sel teemal, mistõttu puudub tegelikult tervikpilt nendest probleemidest, mis on niivõrd levinud ja tähelepanu tõmbavad. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on selles küsimuses Eesti informantide näitel selgust luua. Antud teema vajab kindlasti uurimist, sest siiani on suurem enamus Jehoova tunnistajatest ja

nende muredest tehtud tööd läbi viidud pigem eksliikmete abiga. Ma ei taha väita, et see midagi halba on, kuid tunnen, et selleks, et antud usuorganisatsioonist piisavalt laia ülevaadet saada, on vaja uurida asja ka seestpoolt. Olles kogenud midagi negatiivset ning seejärel sellest negatiivsusest eemale tulles võib suhtumine antud olukorda paraku üleliia tõredaks muutuda, kindlasti mitte ei juhtu seda kõigiga, kuid siiski nii mõnegagi meist. Just sel samal põhjusel oli soov antud uurimusse kaasata just aktiivsed Jehoova tunnistajad. Uurimistööd tehes lähtun järgnevatest uurimisküsimustest:

1. Millised on Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured ja stressiallikad?
2. Kuid Eesti Jehoova tunnistajad enda murede ja stressiallikatega toime tulevad?
3. Millised asjad organisatsiooni/kogukonna siseselt vajaksid parandamist, et tagada liikmete maksimaalne heaolu?

Uurimismetodoloogia

Antud uurimistöö koosneb kahest osast. Töö esimeses osas annan kirjandusliku ülevaate nii Eestis kui ka mujal maailmas uuritust, mis puudutab Jehoova tunnistajaid. Kirjandusliku ülevaate eesmärgiks on luua selgem pilt sellest, läbi milliste teemade on Jehoova tunnistajaid üldse uuritud. Töö teises, empiirilises osas annan ülevaate informantide leidmisest ja nendega tegelemisest. Informantidelt kogusin andmeid poolstruktureeritud intervjuuga, millel olid abiks vaid teatud suunavad või teemat teemaalgatuslikud küsimused, seda põhjusel, et tegu on väga isiklike ja ja kohati ebamugavate teemadega. Sel samal põhjusel oli selle töö puhul oluline anda informantidele võimalikult palju vabadust ja võimalust end väljendada just nii nagu nemad seda soovivad. Töös osalenud informandid sai leitud läbi Jehoova tunnistajate avalike suhete osakonna. Sealsete töötajatega sai maha istunud ja töö plaan otsast lõpuni läbi räägitud. Avalike suhete osakond saatis seejärel kõigile potentsiaalsetele informantidele (aga rohkemale kui neid uurimusse vaja on) kutse uuringusse, koos nõusolekuvormiga, et informantidel oleks võimalus juba varakult kõigega tutvuda. Spetsiifilised kriteeriumid informantidele puudusid, informandid pidid olema kõigest täisealised ja aktiivsed kogukonna liikmed, kas siis ristitud või ristimata kuulutajate näol. Käesoleva uurimistöö uurimismetodoloogia on kooskõlastatud Tartu Ülikooli inimuuringute eetikakomitees (384/T-16).

Uurimismetoodika tutvustus

Ülevaade varasemalt uuritust

Töö eesmärgi kirjeldades pidin tõdema, et suurem osa uurimustest, mis keskenduvad vaid Jehoova tunnistajatele, seavad enda põhiteemaks kas mõne kindla probleemi käsitlemise (mille puhul umbes 90% on tegu meditsiiniliste probleemidega) või on töö läbi viidud hoopis eksliikmetele keskendudes. See ei ole loomulikult halb asi, kui üldse, siis pigem väga vajalik. Tunnen aga siinkohal, et on suur puudus aktiivsete organisatsiooni liikmete lugudest ja arvamustest just neile muresid ja stressi tekitavatel teemadel. Siinkohal on lausa üllatav kui palju on uuritud Jehoova tunnistajatega seotud erinevaid (enamasti meditsiinist) tulenevaid probleeme ja viidud läbi uuringuid keskendudes vaid eksliikmetele, kuid kogu maailmas on auk uurimustes minu isiklikul arvamusel just selle kõige olulisema koha peal – aktiivsed tunnistajad ja nende arvamused. Loomulikult töötavad erinevad organisatsioonid eri moodi ja selle uurimuse eesmärk ei ole kindlasti hakata muutma Jehoova tunnistajate organisatsiooni tööd, põhipraktikaid ja viise. Küll aga tunnen, et kuuldes muresid otse tunnistajatelt endilt, kes enda kogukonda tegelikult väga armastavad, aitaks kindlasti organisatsioonil teha samme järjest paremuse poole, lähtudes just enda liikmete heaolust. Suure tõenäosusega aitaks nende muredega tegelemine ja liikmete eest hoolitsemine ka ära hoida Jehoova tunnistajate organisatsioonile valguvat negatiivset loori ja tulevikus mis iganes põhjusel lahkuvate liikmete pahameelt organisatsioonile. Loomulikult oleksin soovinud läbi töötada rohkem materjali, mis käsitleks Jehoova tunnistajate aktiivseid liikmeid ja nende arvamusi.

Lühiülevaade töös kasutatud allikatest ja kirjandusest

Bakalaureusetöö teoreetilises osas olen kasutanud peamiselt teaduslikke artikleid ja raamatuid nii digitaalsel kui ka füüsilisel kujul. Allikate leidmiseks ja käsitlemiseks oli suureks abiks EBSCO Discovery andmebaas. Samuti oli Tartu Ülikooli raamatukogus füüsilisel kujul käepärast mitu raamatut ja doktoritööd, millest sündis käesoleva uurimuse teoreetilise osa Jehoova tunnistajaid ja nende tegevust Eestis kirjeldavad peatükid.

Töö koostamisel ette tulnud raskused

Käesoleva töö kõige keerukamaks osaks osutus kindlasti sarnaseid teemasid puudutava materjali leidmine. Nagu eelnevalt mainitud, ei ole minule teadaolevalt läbi viidud uurimusi, mis puudutaksid mingilgi määral Jehoova tunnistajate organisatsiooni aktiivseid liikmeid ja nende muresid. Oleksin kindlasti soovinud tutvuda näidetega välismaalt või lihtsalt tuua esile varasemaid uurimusi, mida võrrelda käesoleva uurimusega. Seda just põhjusel, et näha mis suunas organisatsioon ajas või olenevalt riiklikest erinevustest läbi aktiivsete liikmete silmade liikunud on. Teine suurem probleem oli vältimatu ajakadu, mis tulenes Jehoova tunnistajate organisatsioonilt eraldi nõusoleku saamiseks. Kuna tegu on pigem väikest organisatsiooni puudutava uurimusega, siis käisin juba töö algusetapis koos Jehoova tunnistajate avalike suhete osakonnaga väga läbipaistvalt ja ausalt läbi kogu töö plaani ja metoodika. Kuigi avalike suhete osakond kiitis töö heaks, puudus neil siiski õigus lõpliku loa andmiseks antud uurimuse läbiviimiseks, mistõttu saadeti kogu töö tutvustus ja metoodika edasi välismaale juba organisatsiooni kõrgematele isikutele ülevaatamiseks. Sel ajal oli töö pandud justkui pausi peale umbes kaheks kuuks. Soovides hoida vastastikust austust olin loomulikult nõus ootama vastust ka kogu Jehoova tunnistajate organisatsiooni poolt, mis õnneks ka tuli. Kolmandaks murekohaks tooksin välja informantide valiku. Olin algselt soovinud saada informante võrdselt igast vanusest, mõlemast soopoolt ja ka nii ristitud kui ka veel ristimata aktiivsete kuulutajate arvamusi. Reaalsus oli siinkohal aga teine. Minule uuringus osalemises soovi avaldanutest oli naisi üle poole rohkem kui mehi ja samuti sain intervjuu läbi viia siinkohal ka vaid ühe ristimata tunnistajaga, seega puudub antud uurimuses võimalus tuua palju võrdluseid ristitud ja ristimata tunnistajate ning meeste ja naiste vahel. Küll aga soovin siia juurde mainida, et kuna nendest asjaoludest tulenevaid võrdlusi antud töös välja tuua ei saa, siis sooviksin töö olulisuse fookuse lükata hoopis individuaalsetele kogemustele, keskendudes just sellele. Iga tunnistaja mure on siiski mure ja kõik need mured vajavad tegelemist.

Töö struktuuri tutvustus

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kahest osast. Esimeseks osaks on teoreetiline osa, kus tutvustatakse Jehoova tunnistajaid. Samuti käsitlen üleüldse väiksemate religioonide ja etniliste gruppide ohtu kõrgeenenud stressi tasemele ja sellest tulenevatele igapäevastele muredele ja

probleemidele. Töö teises ehk empiirilises osas tulevad analüüsi alla kokku 14 intervjuud, mille käigus selgitatakse välja Jehoova tunnistajate organisatsiooni aktiivsete liikmete igapäevased mured ja stressi allikad ning nende erineused ja kattumised erinevatest teguritest tulenevalt.

TEOREETILINE OSA

Sissejuhatus

Ernst Dammann alustab enda raamatus “Usundiloo alused” peatükki “Hilisema päritoluga usundid ja usuliikumised” järgmiselt: “Iga usund allub arengule, mille käigus ta teatud aja möödudes midagi oma esialgsest kujust kaotab ja midagi uut vastu võtab.” Võttes siinkohal fookusesse kristluse, on tänu saja aasta pikkusele misjonitööle kirikutest alguse saanud erinevad liikumised, milles tähtsal kohal on just nimelt tuleviku küsimus. Kõigist sellistest religioonidest on Dammanni sõnul tuntuimaks saanud *kitawala - liikumine*, mis sai hiljem nüüdseks juba laiemalt tuntuma nime – Jehoova tunnistajad. (Dammann 1988: 108, 112, 114) Eestis on Jehoova tunnistajaid küll uuritud, kuid seda pigem vähe. Jehoova tunnistajate organisatsiooni, selle ajalugu Eestis ja mujal maailmas on tutvustanud näiteks Lea Altnurme raamatus *Uususundid*, kus on Jehoova tunnistajatele pühendatud terve peatükk (Altnurme 2002). Samuti on Jehoova tunnistajaid ja nende täpsemat ajalugu Eestis käsitlenud Ringo Ringvee enda doktoritöös, keskendudes kitsamalt Nõukogude aja järgsele Eestile (Ringvee 2012). Liisi Kanna on Tartu Ülikooli usuteaduskonnas kirjutatud ka väga põhjaliku tutvustava magistritöö uurimuse Jehoova tunnistajatest Eestis (Kanna 2014). Käesolevale magistritöö uurimusele on aga kõige sarnasem ehk Evija Leiaru-Kuldsaare magistritöö, mis uuris 2012. aastal seda, millisena näevad tunnistajad oma usu mõju sotsiaalsetele suhetele. “Erinevused Jehoova tunnistajate ning mitte Jehoova tunnistajate elukorralduse vahel ei takista normaalset ja edukat hakkamasaamist ühiskonnas,” väidab Kuldsaar enda töö analüüsi peatükis (Leiaru-Kuldsaar 2012).

Käesolevas peatükis annangi üldise ülevaate Jehoova tunnistajatest, nende tegevusest Eestis ning jõudes lõpuks välja allikateni, mis on abiks eesoleva empiirilise osa paremaks mõistmiseks ja võrdlusolukordade loomiseks, see tähendab, et käsitlen ka võimalikke allikaid Jehoova tunnistajate organisatsiooni mõjust tunnistajatele endile.

Kes on Jehoova tunnistajad?

Jehoova tunnistajad on 19. sajandil USA - s tekkinud religioosne liikumine (Altnurme 2002: 14). Tunnistajate puhul on tegu ühe suurema ja paremini organiseeritud ning levinud organisatsiooniga üle kogu maailma (Altnurme 2002: 17), mille liikmed on tuntud nende

endi määratluse poolest kõige õigemate kristlastena. Kuigi tunnistajate õpetusel on olemas nähtav kristlik algupära, erinevad nad nii mitmelgi erineval moel kõigist teistest kristlikest denominatsioonidest. Näiteks ei tunnista Jehoova tunnistajad kolmainu õpetust, usuvad, et hing ei ole surematu ning asub veres. Samuti seisneb surnute lootus ihulikus ülestõusmises ja need, kes on teeninud Jehoovat, jäävad igavesti maa peale elama (Altnurme 2009: 16). Organisatsiooni algusaegadel olid Jehoova tunnistajad tuntud Piibliurijate (täpsemalt Rahvusvaheline Piibliurijate Ühing) nime all, peale mida võetakse 1931. aastal nimeks just meile tuntud Jehoova tunnistajad (Altnurme 2009: 15). Jehoova tunnistajate jaoks on Piibel tõe allikas ning usu alus, see tähendab, et kõik kombed ja tavad, mis ei ole mainitud Piiblis, tuleb maha jätta või nende praktiseerimine lõpetada (Ringvee 2012: 15). Samuti ei tunnista organisatsioon ristimärki ega kujude kummardamist, ei tähistata ka jõule ega sünnipäevasid, sest neil on kas paganlik algupära või puuduvad Piiblis vastavad teemaviited (Hiimäe 2019: 114-115). Olenemata kõigist teada tuntud asjadest, millest Jehoova tunnistajad osa ei võta on nad aga suuremale osale teada enda aktiivse kuulutustöö poolest, tehes seda siis tänaval stendidega seistes või käies koputamas uksele. Kuulutustöö on suur osa Jehoova tunnistajaks olemise juurde kuuluvast praktikast. Kuulutustööd tehes lähtuvad tunnistajad Piibli sõnadest “Tehke jüngriteks inimesi kõigi rahvaste seas” (Mt 28: 19, 20). Tunnistajate endi sõnul järgivad nad esimeste kristlaste eeskujuga ja arvavad, et uksele teenistus on hea viis inimesteni jõuda ning mis on siiani nende jaoks ka vilja kandnud. <https://www.jw.org/et/jehoova-tunnistajad/Korduma-kiipuvad-k%C3%BCsimused-Jehoova-tunnistajate-kohta/uksele>

Jehoova tunnistajad Eestis

Aastaks 1991 oli religioon üleüldiselt Eesti ühiskonnas tõusnud enda kõrghetkesse. (Ringvee 2011: 43) Nagu juba eelnevalt mainitud, on Jehoova tunnistajate puhul tegu väga laialdaselt levinud usulise organisatsiooniga, loomulikult tähendab see seda, et Jehoova tunnistajaid on näha tegutsemas ka Eestis. Eestisse jõudis Piibliurijate Assotsiatsiooni tegevus juba 1923. aastal (Ringvee 2012: 14), kuid Nõukogude okupatsiooni ajal oli tunnistajate tegevus keelatud, mistõttu jätkati seda nii õelda põranda all (Altnurme 2002: 17). Aastal 1991 registreeriti ametlikult Eestis esimene Jehoova tunnistajate kogudus (Altnurme 2002: 18) ning 1994 aastal Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liit (Ringvee 2012: 15). Aastal 2023 osutus Eestis Jehoova tunnistajate tipparvuks 4110 (Jehoova tunnistajate aastaraamat).

Murede algus koolipingist

Kui öelda, et esimesed mured ja stressi allikad, mida lapsed endale iseseisvalt teadvustama hakkavad, saavad alguse kooliajast, nõustub sellega ilmselt suurem enamus. Siinkohal soovin välja tuua ühe väga olulise uurimuse. Pernilla Liedgren viis 2018 aastal Rootsis läbi uurimuse erinevate uskumustega vähemustest koolis, keskendudes just Jehoova tunnustajate lastele. Liedgren selgitab, et kooliaega kuulub see iga, mil noortel tekib võime kasutada kriitilist mõtlemist ja analüüsivõimet. Samuti on see periood, mil hakatakse aktiivselt tegelema enda identiteediga. Kui aga laps on üles kasvanud mõnes vähemusgrupis, kus elatakse ja tegutsetakse vaid kindlate uskumuste järgi, võib laps või noor identiteedi tekkeas kogeda sulgumist. See tähendab, et ta võtab vastu otsuse ja kohustuse järgida teatud tõekspidamisi, ilma, et ta oleks uurinud teisi võimalusi. Liedgreni uurimusest selgub ka, et kahtlemata kogevad erinevast taustast ja tõekspidamistest pärit noored koolis just sellest tulenevat sotsiaalset tõrjutust eakaaslaste poolt, aga ka tahtlikku diskrimineerimist õpetajate poolt. Diskrimineerimise jagab Liedgren kaheks, otsene ja kaudne diskrimineerimine. Kui otsese diskrimineerimise puhul on tegu õpetaja poolt teadliku diskrimineerimisega, siis kaudne diskrimineerimine tuleneb peamiselt õpetaja poolsest teadmatusest, mis puudutab erinevad religioone või uskumusi ja väljendub mitte tahtlikus ebaviisakuses lapse või noore vastu. (Liedgren 2018)

Tuleb aga välja, et sellistest teguritest tulenevad mured juba koolieas on Jehoova tunnustajate organisatsioonile teada. Nimelt on kooliealistel lastel võimalik Jehoova tunnustajate organisatsiooni ametlikult veebileheküljelt www.jw.org leida näpunäiteid koolis ette tulevate raskustega toimetulekuks. Kirjutades veebilehekülje otsingumootorisse märksõna “kool”, avaneb suures koguses teemasid, olgu siis selleks parem läbisaamine õpetajaga või näpunäited ja soovitused kiusajatega paremaks toimetulemiseks.

Emotsioonid lõpuaja ootuses

Jehoova tunnustajad on ka laialdaselt tuntud enda peagi saabuva maailmalõpu ootuse poolest, kinnitades seda piiblikohaga “Sest kurjadele tehakse lõpp, kuid kes Jehoovale loodavad, pärivad maa. ...” (Laul 37: 9-11). See lõpp leiab Jehoova tunnustajate sõnul aset Harmagedooni sõjas, see tähendab lõplikus sõjas inimvalitsuse ja Jumala vahel (Vastused Piibliküsimustele: Mis on Harmagedoon?). Aastal 2017 viidi Norras läbi uurimus, mis keskendus just nimelt lõpuaegadele

keskendunud Jehoova tunnistajate organisatsiooni liikmete emotsioonide reguleerimise strateegiatele. Selles uurimuses toovad autorid välja, et religioonil on otsene mõju inimeste emotsioonidele. Selgeks tehakse selgeks ka emotsioonide reguleerimise mõiste. Nimelt on emotsioonide reguleerimine protsess, mille abil mõjutatakse emotsioonide tunnetamist, ning seda kuidas neid emotsioone kogetakse ja väljendatakse. Uurimuses tuleb välja, et Jehoova tunnistajad on konstrueerinud võimaluse Kuningriigisaalis rasketel emotsioonidel ilmsiks tulla ja neid koguduse kaaslastega jagada. See pakub emotsioonide sotsiaalset jagamise võimalust ja varjupaika. Sellist emotsioonide sotsiaalset jagamist tehakse ka lõpuaegses religiooses keskkonnas grupi eesmärkide saavutamiseks. Välja tuuakse ka sotsiaalsete olukordade vältimine psühhopaatoloogia valdkonnas seotud paaniliste või foobiliste häiretega, et vältida negatiivsete emotsioonide teket. Organisatsioonisiselt hoitakse ka tugevat “*meie versus teised*” mentaliteeti, mis kindlustab omakorda rühma olemasolu. Emotsioonide reguleerimise strateegiate eesmärgiks suutsid uurijad siinkohal seada igavese kuuluvuse, surma üleelamise ja emotsionaalse õnnelikkuse (Ringnes, Stålsett, Hegstad, Danboltd 2017).

Kuidas mõjutab aga sellisest grupi eesmärkidele keskendunud organisatsioonist taganemine inimese emotsionaalset seisundit nii lühi- aga ka pikaajaliselt? Austraalias tuldi välja uurimusega, mis käsitles just nimelt seda teemat, täpsemalt organisatsiooni “sündinud” noori ja nende teekonda liikmeks olemisest kuni teisitimõtlejateni. Uuringus tuli ilmsiks, et selles osalenud noorte jaoks tekitasid tunnistajate praktikad ja õpetused pingeid nõudmisele mitte olla osa sellest maailmast. Lahknevusi väljendati peamiselt sündmuste mitte pidamisega, poliitikast eemaldumise, eemaldatud liikmete vältimise ning konservatiivse soopoliitika ja seksuaalsuse läbi. Küll aga mainitakse, et ükski neist olukordadest ei olnud eraldiseisvana põhjuseks lahkumisele, vaid pigem tekitasid nad koos erinevuse ja isolatsiooni kogemusi. Liikudes elama sekulaarsesse maailma, oli läbiv mure enese ja enda identiteedi leidmine. Suur osa stressist ja soovist naasta organisatsiooni seisnes ka tundes, et elatakse korrumppeerunud maailmas, mille lõpp võib igal hetkel saabuda, mis omakorda süvendas ärevust ja stressi. Kuna aga ei suudetud tagasi lükata ilmaliku eksistentsi tõmbejõudu, aga usuti siiski lunastuse lubadusse, elasid uuringus osalejad sisemise konflikti ja ebamugavuse seisundis (Hookway, Habibis 2015). See asjaolu annab alust arvata, et samasugust sisemist konflikti kogevad ka Jehoova tunnistajad Eestis.

Sarnane uurimus viidi läbi ka aastal 2023, kuid keskendudes just nimelt organisatsioonist eemaldatud tunnistajatele ja selle mõjust neile. Uuringust selgub, et organisatsioonist eemaldamine

jätab tõepoolest endistele liikmetele sügava jälje. Ka sellest uuringust tuli välja, et informandid seisid silmitsi süütunde ja hirmuga maailma lõppemise ees ning kuuluvad selle tõttu enesetapuga seotud riskigruppi (Luther 2023).

Psühhoteraapia ja eneseabi

Soovin siinkohal teha ka viimase põike kõige eelneva lõpetuseks ja rääkida uurimusest, mis käsitleb muresid ja raskuseid ravides Jehoova tunnistajaid, tehes seda just läbi psühhoteraapia. Friedson viis 2015 aastal läbi uurimuse keskendudes psühhoteraapia ja fundamentalistlike omadustega patsientidele, täpsemalt Jehoova tunnistajatele. Juba uurimuse alguses mainib Friedson ära, et fundamentalistlike religioossete rühmade liikmeid saadab uskumus, et psühholoogia valdkond on justkui ilmalik sekkumine teemadesse, mis tegelikult kuuluvad usu valdkonda ning see mentaliteet on levinud ka Jehoova tunnistajate seas. Tunnistajatel ei ole soovitud suhtlemine väljaspool religiooni olevate liikmetega. Tungivalt mittesoovitav on ka teha karjääridi või haridust omandada valdkondades, mis Jehoova tunnistajate õpetustega potentsiaalselt vastuollu läheks. Nende valdkondade hulka kuuluvad näiteks psühholoogia, psühhiaatria, filosoofia ja teadus. Ka Friedson täpsustab asjaolu, et kuigi selline haridus ei ole otseslt keelatud, suhtutakse kõrgharidusse negatiivselt ja tugevalt kahtlevalt. Siit võtab ta välja ka ühe olulise mõtte, nimelt terapeutid peavad austama enda patsientide vaimseid ja usulisi tõekspidamisi. Psühhoteraapias on soodustatud arutelud abieluraskuste, lastekasvatuse tavade, seksuaalkäitumise, hirmude, fantaasiate ja emotsioonide üle, küll aga tuleb seejuures ka patsiendi religioosseid uskumusi ja vaimsust käsitleda sinna kõigesse kaasavalt. Kuna kõik need teemad on Jehoova tunnistajate jaoks mittesoovitud ja ka maha laidetud, on tunnistajatest klientide puhul selliseid teemasid puudutavatest muredest rääkimine väga keeruline ja aeganõudev (Friedson 2015).

EMPIIRILINE OSA

Sissejuhatus

Üles kasvamine kindlate töökspidamiste järgi, mille juurde kuulub ka aktiivne kaasalöömine kogukonna või organisatsiooni tegemistes, loob kahtlemata tugeva seose tunnistaja ja tema tema kogukonna või, laiemas võtmes, organisatsiooni vahel. Sellistes olukordades, avastades, et turvaline koht, kus oled üles kasvanud ja suurema osa enda elust veetnud, peidab endas samuti probleeme ja erinevaid murekohti, täpselt samamoodi nagu kõigis teistes kohtades, võib see inimeses kahtlemata tekitada stressi. On enesestmõistetav, et murekohti, milliseid iganes, on maailmas igal pool, see tähendab, et puutumata ei jää ka Jehoova tunnistajate organisatsioon. Kuid kas Jehoova tunnistajatel on ka stressi allikaid ja probleeme, mis tulenevad just sellest, et nad organisatsiooni liikmed on ja tunnistaja eluviisi elavad? Käesoleva uurimuse empiirilises osas keskendungi Jehoova tunnistajate organisatsiooni aktiivsete liikmete igapäeva muredele ja sellele, kuidas liikmed nendega ühinevad. Uurimuse empiiriline osa jaguneb mitmeks, millest esimeses annan ülevaate intervjuude koostamisest, informantide leidmisest kuni intervjuude läbiviimiseni. Empiirilise osa teises pooles tulevad käsitlesele intervjuude tulemused ja nende üle arutamine ja võrdlemine teoreetilises osas käsitletuga.

1. Intervjuu andmekogumisviisina

Käesoleva uurimuse puhul oli selge, et parimaks andmekogumise viisiks on intervjuu, täpsemalt poolstruktureeritud intervjuu. Jehoova tunnistajate puhul on tegu suuremale osale inimestest pigem kinnise organisatsiooniga, mille liikmed samuti enda muredest ja organisatsiooni probleemidest kõva häälega ei räägi. Just sel põhjusel otsustasin läheneda organisatsiooni liikmetele võimalikult avatult ja anda intervjuud läbi viies teatepulk just nende endi kätte. Intervjuu küsimusi koostades pidasin silmas need luua pigem teema algatusteks, mitte küsimusteks, mis nõuaksid konkreetseid vastused. Sellega tagasin informantidele võimaluse rääkida vabalt iga nurga alt või jagada kasvõi lugusid ja just sellest, mis just neile teatud küsimuse või teemaga seoses meenus. Küsimused sai jagatud kahte suuremasse teemaplokki, “sissejuhatavad küsimused” ja “teemaküsimused”. Sissejuhatavate küsimuste eesmärgiks oli saada teada informandi taust ja tema

seos Jehoova tunnistajate organisatsiooniga. Selle teema ajal oli informantidel täielik vabadus rääkida just enda nurga alt ja nii palju või vähe kui nad ise soovivad, et vähendada pinget eesootavate isiklike teemade puhul. Loomulikult oli informante erinevaid, oli neid, kes rääkisid pikalt ja väga avatult kõigest ja oli ka neid kelle vastused jäid pigem lühemapoolseteks ja konkreetseteks. (Vt intervjuude küsimustik, lisa 1)

1.2 Valimi leidmine intervjuuks

Intervjuuks vajaliku valimi saamine ei tekitanud raskusi. Valimi saamiseks pöördusin Tartu Jehoova tunnistajate kesklinna koguduse kogudusevanema poole, kes suunas mind edasi Jehoova tunnistajate organisatsiooni Eesti kommunikatsiooni osakonna töötajate poole. Avaliku osakonna töötajatega sai füüsiliselt kõik koos maha istunud ja kogu töö plaan, metoodika ja eesmärk läbipaistvalt läbi räägitud, peale mida sai töö Jehoova tunnistajate organisatsiooni poolt heaks kiidetud. Kuna uurimusse oli soov kaasata kõikvõimalikke erinevaid aktiivseid kogukonna liikmeid, ei seadnud ma piiranguks muud, kui et informant peab olema vähemalt 18 aastat vana ja olema aktiivne liige kogukonnas, olenemata sellest, kas tegu on ristitud või ristimata tunnistajaga. Samuti palusin avalike suhete osakonna töötajatel võimalusel leida valimisse liikmeid, kes on enda uskumustes veendunud, aga ka neid kes on võib-olla silma jäänud enda kahtluste poolest, sest nagu eelnevalt mainitud, soovisin intervjuudest lõpuks saada võimalikult palju erinevaid arvamusi. Soovides luua informantidele ka pseudonüümsuse, palusin uurimusse kaasata informante kõikjalt Eestist, mitte kindlast piirkonnast. Avalike suhete osakond nõustus igati plaaniga ning kutsed osaleda saadeti välja siselistidesse kuuluvatele liikmetele, aga kindlasti rohkematele, kui neid tegelikkuses vaja läheb. Peale kutse saamist oli informantidel võimalus edasi luua ühendus juba minu endaga isiklikult ja leppida kokku neile sobiv viis intervjuude läbiviimiseks. Soovin siinkohal ära mainida ka asjaolu, et ka informante, kes minuga ühendust võtsid oli rohkem kui 15 tükki, kõigi minuga ühendust võtnud liikmete seast valisin välja kõige “sobivamad” (st, et valimisse tuleks enam vähem võrdselt mehi ja naisi, samuti, et oleks informante kõigist vanuseklassidest) ja andsin neile teada, et nad said valituks töösse. Soovitud informantide arv oli 15, kuid olude sunnil sai intervjuu läbi viidud 14 informandiga.

1.3 Ettevalmistus intervjuudeks

Peale uurimisteema ja selle küsimuste loomist panin juba kirja ka küsimused ja teemad, millele soovin intervjuudes vastuseid saada. Küsimused sai koos juhendaja Roland Karoga üle vaadatud, mille käigus sai need jagatud kahte plokki ja ka veidi sõnastust lihvitud. Tehtud sai paar parandust, peale mida olid need valmis välja printimiseks. Enne intervjuu aegade kokku leppimist palusin igal informandil edastada endale info sellest, kas nad on ristitud või ristimata kuulutaja ja ka nende vanuse. Tänu vanusele sain juba meili teel informantidega valida õige suhtlusstiili, et luua usaldust, tänu millele informanti juba enne intervjuud vabamalt tundma panna.

1. Sissejuhatavad küsimused. Selles plokis on võimalus intervjueeritaval rääkida enda lugu ja jagada enda kohta seda infot, mida ta jagada soovib.
2. Sisuküsimused. Sisuküsimuste plokki sai lisatud erinevad spetsiifilisemad teemad ja suunavad küsimused, mis olid intervjueeritaval abiks jutu ja teema algatusteks. Ka selles plokis, olenevalt pealtnäha konkreetsetest küsimustest, oli informandil õigus vastata just selle nurga alt nagu neile mugavam on (Vt lisa 1)

1.4 Intervjuude teostamine

Enne intervjuude läbi viimist, olles suhtluses kõigi informantidega eraldi, valisin juba meili teel suhtlusstiili, mis sarnaneks informandi enda suhtlusstiiliga. Olen kindel, et kui mitte kõigil, siis vähemalt osal neist aitas see lahti saada eesootavast intervjuu pingest. Leppides meili teel kokku sobivaid aegu intervjuudeks, andsin kõigepealt tunnistajatele ka võimaluse valida, kus ja mis kell intervjuud just nemad ise soovivad läbi viia. Sellisel viisil plaanide paika seadmine andis informandile vabaduse ja võimaluse valida koht, mis nende endi jaoks kõige mugavam on. Koos kutsega osaleda uuringus oli informantidele saadetud tutvumiseks ka informeeritud nõusoleku lehed juba varasemalt tutvumiseks (vt lisa 2). Sellest olenemata andsin informandiga kohtudes talle siiski paberkujul sama nõusoleku lehe ja palusin selle uuesti läbi lugeda, vajadusel küsimusi küsida ning seejärel allkirjastada. Intervjuud läbi viies andsin informantidele juba enne algustamist

teada, et teatepulk on nende käes ning samuti on neil võimalus soovi korral küsimustele vastamisest keelduda. Samuti andsin informantidele kogu intervjuu käigus võimaluse küsimustele vastates kasutada *out of box* mõtlemist, see tähendab, et mitte küsimusse sõna sõnalt kinni jääda, vaid rääkida kõigest, mis neile parasjagu käesoleva küsimusega seostub või pähe tuleb. Samuti näitasin intervjuu käigus üles huvi teemade vastu, mis olid silmnähtavalt suurema olulisusega informandile endale. Olenevalt informandist kestsid intervjuud pool tundi kui poolteist tundi. Intervjuude lõpus küsisin ka igalt informandilt, kas neil on mõningaid omapoolsed küsimusi käesoleva uurimuse kohta. See osa intervjuu lõpust oli omakorda abiks juba käsitletud teemade laiendamisele ja uutele või vanadele mõtetele, mis tänu sellele meenusid.

1.5 Informantide andmed

Tulenevalt Jehoova tunnistajate organisatsiooni põhjalikust teadmisest oma liikmetest, ei avaldata käesolevas uurimuses informantide andmeid (kaasa arvatud nende täpset vanust). Uurimuses viidatakse informantidele kui näiteks naine (N) ja mees (M), samuti mainin värvikamates näidetes ära, kas tegu on ristitud või ristimata tunnistaja vastusega. Küll aga analüüsid intervjuusid, toon välja kas teatud vastused või mõtted kattuvad olenevalt soost või vanuseklassist.

2. Intervjuude analüüs

Käesolevas peatükis annan ülevaate neljateistkümnest intervjuust. Teemade paremaks käsitlemiseks ja intervjuude analüüsimiseks jaotan need kolme suuremasse plokki, millest esimene plokk annab ülevaate intervjuus osalenute taustast, teine plokk intervjuu põhiküsimustest tihemini esile kerkinud teemadest ning mõtetest, mis puudutavad aktiivsete koguduse liikmete igapäeva muresid ja nendega toimetulekut ning kolmas plokk, kuhu alla kuulub uurimuse teoreetilises osas käsitletud teemade analüüsimine ja võrdlemine läbiviidud intervjuudest just kõige tihemini saadud tulemustega.

2.1 Analüüsi liigendamine

Käesolevas peatükis räägin selgemalt lahti intervjuude mugavamaks analüüsimiseks ja selgemaks arusaamiseks loodud kolm põhilist teemaplokki.

I Intervjuudes osalenute taust

Kuidas saadi teada Jehoova tunnistajate organisatsioonist ja sellega ühineti.

II Eesti Jehoova tunnistajate toimetulek igapäeva murede ja stressiallikatega

Teise plokki kuulub kõige mahukama plokiga, sest käesoleva alla kuuluvad kõige tihedamini läbikäinud teemad ja mõtted kõigist sisuküsimustest. Samuti võttis just see sama sisuküsimuste plokk kõige rohkem aega ka intervjuude läbiviimisel, kuna tegu oli intervjuu osaga, tänu millele valmib käesoleva uurimuse põhiline sisu. Teise plokki olen jaotanud ka olenevalt teemadest eraldi alapeatükkideks, et seda lihtsam jälgida oleks.

III Võrdlus ja analüüs

Kolmanda ja viimase plokki eesmärgiks on kõige tihedamini esile kerkinud arvamuste ja mõtete võrdlemine teoreetilises osas käsitletuga.

2.1.1 I Intervjuudes osalenute taust

Nagu eelnevalt mainitud, tulevad käesolevas kategoorias käsitlusele lood, kuidas intervjuudes osalejad Jehoova tunnistajate organisatsioonist kuulsid ja sellega ühinesid, samuti seda, millises vanuses mindi ristimisele.

Informandid saab intervjuude tulemuste põhjal jagada kolme gruppi. On inimesi, kes sündisid peres, kus vanem või vanemad juba olid Jehoova tunnistajad, mistõttu oli informandil endal juba lapseas loogiline võtta vastu otsus lasta end ristida. Teine grupp koondab inimesi, kes on samuti üles kasvanud peres, kus vanem või vanemad olid Jehoova tunnistajad, kuid siinkohal täpsustasid informandid ise, et peresisene suhtumine oli pigem liberaalsem, seega ei tundnud informandid noorena mitte mingit survet minna ristima ja said otsuse vastu võtta omas tempos, olgu see siis paar aastat või kolmkümmend aastat hiljem. Kolmanda grupi alla kuuluvad inimesed, kes ei ole kasvanud üles religioosses keskkonnas. Need inimesed tegid tutvust organisatsiooniga enda vabal tahtel alles täiseas või olid iseseisvalt juba nooremas eas otsinud Jumalat või tundnud

huvi religioonide vastu. Siinkohal soovin tuua välja näite informandist N5, kes kasvas küll üles Jehoova tunnistajate peres ja oli aktiivne koguduse tegemistes kaasalööja, kuid lasi end ristida alles 30 aastat hiljem:

...mis mind tagasi hoidis, sinnamaani, oli see teadmine, et see ei ole otsus, mida kellegi teise pärast teha, et ema minult seda ootab või et kogudus seda ootab. Kuna ma olin seal kasvanud, siis see tundus nagu selline loogiline samm mingi hetk. Aga ma tahtsin olla 100 protsenti kindel, et ma teen seda iseenda pärast. Ja mitte sellepärast, et keegi teine minult seda ootas. Et selline küpsemine ja vastutuse võtmine minu jaoks võttis lihtsalt aega.

Kui N5 jaoks oli vaja aega ja kannatust, et enda jaoks võtta vastu otsus ristimisele minna, siis näiteks N4 ja M3 kasvasid samuti üles Jehoova tunnistajate perekonnas, aga lasid erinevalt N5 end ristida juba 12 - aastasel, sest tundsid juba selles vanuses, et see on nende jaoks õige otsus, kuna usk oli osa nende igapäevaelust. Nende paari näite puhul kajastub kindlasti asjaolu, et kuigi ristimine on tunnistajate jaoks üks olulisemaid otsuseid, väljendub selle otsuse vastuvõtmine iga inimese jaoks erinevalt. Jehoova tunnistajate organisatsioonis on ka aktiivseid liikmeid, kes ei ole ühel või teisel põhjusel ristitud. N1 on kasvanud üles täiesti klassikalises Eesti perekonnas, kus ei puutunud kokku religiooniga. Otsuse hakata järgima Jehoova tunnistajate õpetust võttis N1 vastu täiskasvanu eas, hakates ise tundma rohkem huvi tuleviku ja põhjuste vastu, miks mõned asjad juhtuvad nii nagu nad juhtuvad. Toon siinkohal näiteks N1 selgituse sellele, miks tema end veel ristida ei ole lasknud:

Aga mul on endal kuidagi, kuidas ma ütlen, nagu mul on siuke tunne, et ma ei ole veel valmis piisavalt. Sest ma näen neid inimesi seal koguduses, seal on hästi kõrge, sihuke moraal. Hästi kõrge. Seda peetakse, seda vaimset õpetust peetakse nagu noh, elu alustalaks, aga mina nagu liigun sinna sihukeste väikeste sammudega, et ma tulin täiesti tavalisest perest, meile ei räägitud midagi Jumalast.

Olenemata sellest, kas või millal võeti vastu otsus ühineda Jehoova tunnistajate organisatsiooniga või lasti end ristida, ei kajastunud aga ühegi informandi puhul asjaolu, et neid ennast noorena vanemate või teiste koguduse liikmete poolt kogudusse survestatud oleks. Kindlasti tuleb siinkohal

aga meeles pidada asjaolu, et kogu käesolev uurimus on läbi viidud keskendudes organisatsiooni aktiivsetele liikmetele ning see ei sisalda eemaldatud või lahkunud liikmete arvamusi ja lugusid ning see omakorda annab teistsuguseid tulemusi kui oleks andnud uurimus eemaldatud või lahkunud liikmete arvamustest ja lugudest.

2.1.2 II Eesti Jehoova tunnistajate toimetulek igapäeva murede ja stressiallikatega

Käesolevas kategoorias analüüsin ja annan ülevaate intervjuu sisuküsimustest tõusnud enim populaarsemad teemad, mõtted ja lood. Rohkete teemade vahel lihtsamaks orienteerumiseks on iga teema välja toodud eraldi alapeatükina. Andmestiku analüüs toimub konventsionaalse sisuanalüüsi meetodil, kasutades induktiivset kodeerimist ja *pattern matching*'u meetodit (st. võrdluseks viiakse kokku samad või sarnased vastused).

Rahamured ja ilmalik töö

Ei ole praegusest keerulisest majandusolukorrast välja jäänud ka Jehoova tunnistajad – ja miks nad peaksid? Uurides tunnistajate käest, mis on nende üleüldised igapäevased stressiallikad töid kaheksa informanti neljateistkümnest välja töö ja materiaalsed mured. Olenevalt informandist saab selle mure jagada kahte peamisse tulpa: rahalised mured ja üleüldine tööga seotud vastutus ning sealsed mured. Näiteks räägib N9, et maadleb niigi igapäevaselt ärevushäiretega, kuid tegeleb ka tööga, kust kipub koju kaasa võtma teiste muresid:

No minu stressi allikad on minu ärevushäire ja siis mingil määral ka minu töö. Sest ma olen kasvataja ja meil on seal sellised lapsed, kellel on kodudes rasked probleemid, kes on armastusest ilma jäänud ja osaliselt puudega lapsed. Ja siis ma olen selline kahjuks, et ma võtan vahepeal need teiste mured siis endale koju kaasa.

Rääkides konkreetselt töötamisest materiaalsel eesmärkil ja rahaga seotud muredest, toovad konkreetselt rahast tuleneva stressi välja viis informanti.

Mured lähedaste pärast

Teine igapäevaste stressiallikate põhiline teema oli lähedaste ja pere pärast muretsemine. Informandid M5, N1 ja N8 tõid välja konkreetselt pere ja lähedaste pärast muretsemise. M5 on üks informantidest, kes tõi välja, et tema igapäevaste stressiallikate hulka kuuluvad mõlemad, nii mured lähedaste pärast kui raha teenimine ja tema jaoks olid need kaks asja omavahel seotud.

See, et ma pean seda niinimetatud ilmalikku tööd tegema, et ei ole väga ilus nimi, aga noh, raha teenida. See natukene panebki selles mõttes muretsema, et ma, ma pean seda tegema, ma hoolitsen enda ema eest, maksan tema korteri eest ja maksan talle mingit raha ja midagi sellist.

Jehoova tunnustajatel on igapäevaselt muredega kergem

Küsides kõigilt neljateistkümnelt informandilt küsimuse “Kuivõrd arvate, et Teie mured erinevad inimestest, kes ei ole Jehoova tunnustajad? Millised on need argimured, mis tulenevad sellest, et olete tunnustaja?”, mainisid kümme tunnustajat neljateistkümnest, et nad ei usu, et nende mured erinevad inimestest, kes ei ole Jehoova tunnustajad, pigem nad arvavad, et neil on muresid selle võrra vähem. Kümnest tunnustajat viis tegid juurde veel kommentaari, et kuigi praeguseks on neil palju lihtsam ja tänu kindlate tõekspidamiste järgmisele muresid vähem, siis nooremas eas oli selle võrra aga keerulisem eristuda. Siinkohal soovin välja tuua M2 arutelu teema üle, kus ta seob antud teemasse mõlemad, nii teismeeas eristumise, kui ka sellest saadud kasu praeguses hetkes:

...et mõnikord, näiteks võib-olla teismelisena pidi erinevama selles mõttes, et näiteks ei suitsetanud. Aga noh, teisest küljest, praegusel hetkel jällegi see toob häid tulemusi ka, et noh, ei ole, ei ole nagu mõttetuid või sõltuvusi onju... .

Kuigi suurem enamus informantidest väitis, et Jehoova tunnustajaks olemine on nende elu teinud kergemaks, siis näiteks mainis N5, et usub, et olmemured on kõigil samad, kuid tunnustajaks olemine nõuab mõnel määral suuremat vastutustunnet asjades hästi hakkama saada. N4 lisab ka juurde, et kuigi üldiselt on pigem tunnustajana elamine lihtne, siis pinget tekitab siiski teistele inimestele enda usuga lähenemine.

Jehoova tunnistajad ei ole enda muredega üksi

Uurides tunnistajatelt kuivõrd nad just ise tunnevad, et neid on igapäeva muredega üksi jäetud, vastas üksteist informanti neljateistkümnest enesekindlalt, et ei tunne end absoluutselt üksi. M1 on küll üles kasvanud perekonnas, kus juba tema vanemad olid Jehoova tunnistajad, aga vastates sellele küsimusele ei pidanud ta isegi vajalikuks seda kuidagi enda usuga siduda.

Ma ütleks, et ei tunne üldse, aga see ei ole nii väga seotud nagu võib-olla kus mu religioon on, aga vaid pigem sellega, et mul on nagu pere olnud alati. Et kuna vanemad on siinamaani koos ja saavad hästi läbi ja suhtleme pidevalt ja ma ise olen ka juba siis nagu võiks öelda, et pikaajalises suhtes, siis nagu siis ei ole seda tunnet.

Loomulikult oli ka aga informante, kes soovisid just selle küsimuse põhiosaks tuua enda religiooni ja kogukonna/organisatsiooni. Tuuakse välja, et koguduse siseselt ikka kõik muretsevad üksteise pärast, tuntakse huvi ja ollakse toetvad. N9 soovis siinkohal eraldi välja tuua, et kuigi saab tuge nii enda koguduselt kui ka lähedastelt inimestelt, siis täitsa üksi ei tunne ta end mitte kunagi, sest usub, et olemas on Looja.

Ei ole. Kui ma väga usun 100% olen kindel, et on olemas Looja, kes kuuleb igat mu sõna, igat mu mure, siis ma ei ole oma muredega kunagi üksi.

Oli aga ka informante, kes ütlesid, et ei tunne end kunagi muredega üksi vaid pigem on probleem selles, et ei osata abi või tuge küsida. N5 tõi välja näite, et kui ta peaks kasvõi suuotsastki mainima, et midagi on viltu, tullakse ja uuritakse kohe milles mure ja kuidas abiks saab olla. M4 tunneb aga hirmu murede jagamise ees, sest kardab, et äkki ei saada tema muredest aru või ei suhtuta nendesse täie tõsidusega.

Mul on põhikoolist alates diagnoositud depressioon. Siis ma arvan, et võrreldes nagu tavalise tunnistajaga ma tunnen tihedamini võibolla sellist üksijäetuse tunnet. ... et siis nagu öeldakse, et võta ennast kokku. Et siis võibolla ei ole alati, ei julge või nagu ei taha ka kõigile jagada, et noh võibolla ei mõista ja ei lähe samale lainele.

Samuti oli sellest teemast rääkimisel ka selgelt aru saada, et kuigi suurem enamus tunnistajatest tunneb, et tugi on olemas, ei olda piisavalt julged seda abi küsima minna. Olgu siis põhjuseks soov

olla iseseisev, kiire tüdinemine inimestega suhtlemisest või ollakse juba loomu poolest pigem introvert.

Pere igas maailma nurgas

Paludes uurimuses osalenud Jehoova tunnistajatel välja tuua esimesi pähe tulevaid positiivseid asju, mis on seotud nende kogukonna või organisatsiooniga üleüldiselt, tõi üksteist informanti neljateistkümnest välja peretunde, ja seda mitte vaid enda koguduses ja Eesti siseselt vaid üle kogu maailma. Jehoova tunnistajad nimetavad enda organisatsiooni suureks perekonnaks, kes kõik mõtlevad samamoodi ja jagavad omavahel samu väärtusi. N7 kirjeldab seda positiivset mõtet ja enda kogemusi järgnevalt:

Võibolla üks ongi see sama asi, et ma võin minna ükskõik kuhu kohta maailmas ja minna ükskõik millisele Jehoova tunnistajate koosolekule või siis harubiürosse onju ja ma tean, et seal on ees nagu sõbrad. Ja mulle on antud oma korteri võtmed, et me lähme nädalavahetuseks ära, et sa võid siin olla. Et, et noh, mõnes mõttes nagu uskumatu, nii et inimesed usaldavad ka niimoodi, aga tõesti nagu see toimib.

Kuus informanti töid välja ka toe ja abivalmiduse. Väljendub see tugi siis läbi inimeste vahelise soojuse, vabaduses kõigest rääkida või hoopis murede tähelepanemisel. Siinkohal oli igal informandil enda näide ja lugu toest ja abivalmidusest, mida organisatsioon ja kogukonnad pakkunud on. Neli informanti toovad eraldi välja ka enesearendamise olulisuse ja selle tähtsuse kogukonnas. Need neli informanti tunnevad, et inimesed tegelevad aktiivselt enda arendamisega ja annavad olenemata olukorrast alati enda parima. M2 tõi veel eraldi välja, et inimesed keskenduvad spetsiaalselt eneseväljenduse õppimisele.

Karm ja mustvalge maailm

Eestlaseid tutvustatakse kui endas kinni olevaid ja enda muredega üksi tegelevaid inimesi. Siinkohal panin aga eestlastest Jehoova tunnistajad veidi ebamugavasse olukorda nii nende enda

jaoks kui ka nende organisatsiooni suhtes. Nimelt palusin kõigil neljateistkümnel informandil tuua välja vähemalt kolm negatiivset või parandust/uuendust vajavat asja enda organisatsiooni või kogukonna juures. Kuus tunnistajat tõdesid, et organisatsioon on veidi range ning justkui täiesti igapäevaseid ja juba pikka aega normaliseeritud asju, mille koha pealt ollakse siiani väga mustvalge maailmavaate või suhtumisega. M1 toob välja, et kogukonnas ongi inimesi, kelle maailmapilt on väga mustvalge ning kohati võib selline asi rikkuda inimestevahelisi suhteid ja üleüldist läbisaamist. M2 häirib asjaolu, et teatud asjadesse jäädakse liiga pikalt kinni, mis seab omakorda ebavajalikke piiranguid ja reegleid. N2 jaoks tundub organisatsioon liiga range ja võiks üleüldse olla veidi soojem. N6 kommenteerib, et liikmed ootavad tihtipeale just teiste poolt absoluutset täiuslikkust. N8 jaoks on häiriv asjaolu, et inimesed lasevad teadmatusel tekitada eelarvamusi, mitte ei lähe inimese käest otse küsima, kuidas asjaolud tegelikult on.

Soovin siin erilisel kohal välja tuua informandi N9, kes ei hoidnud end antud küsimusele vastamisel tagasi ja tõi ausalt välja hulga asju, mis tema meelest organisatsioonis ja kogukonnas teisiti olla võiks. N9 tunneb, et organisatsiooni siseselt ei ole piisavalt sallivust inimeste vastu, kes seisavad väljaspool, samuti lisas ta siia asjaolu, et enda religiooni paremaks pidamine teistest ei ole teiste inimeste ja ka religioonide suhtes viisakas, aga ka üleüldine teiste aktsepteerimine. Samuti tõi ka tema välja, et häiriv faktor on see, et oodatakse täiuslikkust, mistõttu kiputakse teiste elu piasasju korraldama. Tegeledes ise hingamisharjutuste ja muu vaimset tervist puudutavate praktikatega, jääb N9 ka mulje, et vaimse tervisega ei tegeleta väga Piibli väliselt, kuigi võiks. N9 avaldas ka soovi käesolevas uurimuses eraldi välja tuua laste ristimisega seotud mured ja probleemid. Nimelt ütleb N9, et kuigi julgustatakse lapsi kriitiliselt mõtlema ja otsuseid vastu võtma, tunneb ta siiski, et mingil määral käiakse lastele siiski religiooniga peale. See ei ole tema sõnul õige ja ta tunneb, et lapsi ei tohiks ka ristida.

Minu arvates ei tohiks ristida alaealisi. Kui neil ei ole riigi seadusega veel otsustus- ja vastutusõigust ning nad ei tohi näiteks abielluda, võtta laenu jms, siis ei peaks neil lubama ka lasta ennast ristida Jehoova tunnistajaks, kuna see on otsus, mis üldjuhul tehakse terveks eluks ja toob kaasa vastutuse ja kohustuse.

Soovin ka välja tuua N3 murekohad seoses Jehoova tunnistajate organisatsiooni ja tema kogukonnaga. Siinkohal teen aga täpsustuse, et N3 saab aru, et kõik need asjad käivad Jehoova

tunnistajaks olemise juurde, kuid nende konstantne järgimine on väga väsitav ning vahepeal ei ole lihtsalt soovi selles kõiges kaasa lüüa – mis on ka inimlik. N3 toob välja tihedad koosolekutel käimised ja tiheda kuulutustöö. Samuti on ta kogenud olukordi, kus koguduse kaaslased ootavad temalt tasuta heategusid, mis on seotud tema tööga, tuues põhjenduseks, et ollakse usu ja koguduse kaaslased. Ka M2 toob välja huvitava mõttekohta. Nimelt tunneb ta, et konstantsed koosolekud ja kokkusaamine ei pane inimesi pingutama ja rõhutab siin asjaolu, et inimesed võiks rohkem reaalselt huvi teiste vastu tunda.

... see võib tekitada sellise olukorra, kus kõik on sellega nii harjunud, et nad ei pinguta võib-olla nii väga enam suhtlemises, et vahest on niisugune tunne, et sa küll suhtled nende inimestega, aga kui hästi sa neid tegelikult tunnend või, või et muutub kuidagi siisuguseks rutiinseks. Et siis seda saab paremini teha. Et nagu rohkem reaalselt huvi tunda inimeste vastu, mitte lihtsalt nagu harjumusest teha asju.

Eraldi tahan tuua ka tähelepanu informandile N1, kelle puhul on tegu ristimata tunnistajaga. Käesoleva teema puhul ei osanud N1 tuua välja mitte ühtegi negatiivset asja, mida ta märganud oleks, samuti ei tunne ta hetkel, et miski vajaks organisatsioonis parandamist või uuendamist.

Kuna tunnen, et siinkohal on uurimuse jaoks tegu väga olulise teemaga, siis näen vajadust eraldi ka tabelina välja tuua kõigi informantide vastused negatiivsust ja parandamist vajavate teemade puhul.

M1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konstantne kokkusaamine - inimesed ei pinguta enam. Lihtsalt tunda siirast huvi inimeste vastu mitte seda teha ainult harjumusest. 2. Mõnede inimeste jaoks maailm väga mustvalge.
M2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jäädakse liiga pikalt teatud asjadesse kinni
M3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vahepeal on inimesed pealetükkivad (generatsiooni erinevus) 2. Vahitornis asju, mis ei kõneta kõiki inimesi (nt oskus lugeda), kuid see on lihtsalt paratamatus

M4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inimestel võiks olla rohkem isikliku otsuse võimet 2. Suheldes valitakse vahepeal lihtsam vastupanu tee (inimesed kellel pole palju probleeme, muresid)
M5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Selja taga rääkimine (iga kogukonna probleem) 2. Eemaldamine (mure inimestes)
N1	<ul style="list-style-type: none"> •
N2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teda ennast nähakse endiselt väikse lapsena, sest on kogukonnas üles kasvanud 2. Veidi range, võiks olla soojem keskkond
N3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tihedalt koosolekutel käimise standard. 2. Tihe kuulutustöö 3. Usust rääkida raske, sest soovib vältida konflikte 4. Üksikud inimesed arvavad, et pead neile heategusid tegema, mis on seotud sinu tööga.
N4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erinevad inimesed - vahepeal tulevad erinevused teravalt välja 2. Olenevalt kogudusest inimesed väga kinnised
N5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erinevus teiste inimestega - surve mõelda teisiti. Paratamatu halvustamine teiste inimeste poolt väljastpoolt.
N6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koguduse vanemad teevad otsuseid, mis kõigile ei meeldi. (Aga ei minda õigust nõudma) 2. Oodatakse teiste poolt täiuslikkust.
N7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõnikord inimesed ei tea piisavalt ja neil on eelarvamused.
N8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ei ole piisavalt sallivust inimeste vastu, kes on väljaspool - võiks olla rohkem 2. Teiste elu pisisjade korraldamine 3. Enda religiooni paremaks pidamine teistest 4. Lastele peale käimine religiooniga

	5. Teiste aktsepteerimine 6. Ei tegeleta vaimsete muredega Piibli väliselt 7. Laste ristimine
N9	1. Pead alati oma käitumisega ettevaatlik olema, sest kõik ringkonnas teavad, kes on kes

Kelle poole pöörduvad tunnistajd ise, kui soovivad jagada muresid?

Tuli üllatusena, et neljateistkümnest informandist vaid N6 toob välja, et käib enda muresid jagamas peale sõprade ja Jumala ka psühholoogile. Kaksteist informanti neljateistkümnest töid välja, et pöörduvad murede puhul peamiselt pereliikmete poole, on siis selleks abikaasa, nende endi vanemad või õed-vennad. Eraldi töid informandid M3, N6 ja N9 välja, et pöörduvad tihtipeale muredega ka Jumala poole. Kuna taaskord vastati käesolevale küsimusele pigem konkreetselt ja lühikeste vastustega, soovin siinkohal mugavama ülevaate loomiseks samuti välja tuua tabeli.

M1	Abikaasa
M2	90% kogukonna poole, kuid täpsemaks minnes sõltub küsimusest.
M3	Sageli jumala poole. Vanemad (nooremana), abikaasa, sõbrad. Sõltub olukorrast.
M4	Abikaasa, noorem vend, noorem õde, kogudusevanemad, vanemad. Koguduseväliselt näiteks ülemused.
M5	Sõbrad. Kui tõsisem mure, siis sõbra juurde, kes on kogudusevanem.
N1	Abikaasa, ema sõbrad.
N2	Ema, sõbrannad
N3	Abikaasa, ema, sõbrannad
N4	Isa. Eakaaslased.

N5	Sõltub murest. Abikaasa, sõbrad (kogukonnast). Tegelikult kelle iganes poole.
N6	Jumala poole, sõbrad, psühholoog.
N7	Sõbrad, ema. Tõsisemate murede puhul kogudusevanemate poole.
N8	Sõbrad, vend.
N9	Abikaasa, ema, jumal. Õde.

Pahameele väljendamine ja sellele reageerimine kogukonnas

Uurides tunnistajatelt, kuidas on nende kogemuste järgi kogukonnas reageeritud teatud pahameelele või tulisematele sõnavõttudele ja aruteludele, toob kümme informanti neljateistkümnest välja, et arusaamatustest tekkinud pahameele lahendamise tegeletakse nii kiiresti kui võimalik, et tagada koguduses rahu. Samuti toodi välja, et erimeelsuste tekkimisel ollakse pigem mõistvad ja pakutakse ka tuge.

Teen siinkohal kiire kõrvalepõike üleelmise peatüki juurde, mis käsitles probleeme ja muresid nii organisatsioonis kui ka koguduse siseselt. Nimelt võib hetkel jääda mulje, et kui isegi tulistele sõnavõttudele ja pahameelele reageeritakse kogukonna siseselt tegelikult mõistvalt ja hästi, siis kuidas on kõigil neil samadel informantidel jagada ka niivõrd palju negatiivsema alatooniga lugusid enda organisatsiooni ja kogukonna kohta. See olukord siin näitab asjaolu, et kuigi mõni asutus, kogukond ja sealsed inimesed võivad olla väga toredad ja kokkuhoidvad, ei ole mitte miski kunagi täiuslik ja peidab endas paratamatult vigu, mis jäävad inimestele silma ja võivad olla häirivad.

Tulles tagasi pahameelele reageerimisele kogukonnas, räägib N6, et kuigi temal isiklikult sellist kogemust olnud ei ole, tunneb ta, et saab selliste olukordade puhul alati rääkida kogudusevanematega. Küll aga tunneb ta, et kui arvamused lähevad täielikult vastuollu Piibliga, räägitakse privaatsemalt ja proovitakse inimest ka aidata. M1 toob aga välja, et sellistes olukordades mängib suurt rolli just see, kuidas pahameelt väljendatakse.

Ma arvan, et see sõltub väga palju, kuidas seda pahameelt nagu väljendad. Et meil pigem et ideaalis on ju, suudaks alati enda emotsioonid nagu enam-vähem hoida, hoida kontrolli all ja suhelda nii, et saaks kõigiga hästi läbi. ... kui keegi ei lähe nagu päris üle piiri ebaviisakaks või kuidagi nagu füüsiliselt vägivaldseks isegi, põhimõtteliselt ma ei näe mingit vahet selle vahel, kuidas meie kogukonnas võib-olla suhtutakse sellesse ja kuidas näiteks tööl suhtutakse sellesse, kui kellelgi midagi väga häirib või et kõik oleneb sellest, kuidas keegi nagu sõnastab seda või kuidas ta käitub selle juures.

Kogukonna sisene tugi mistahes teemade arutamisel

Soovin eraldi välja tuua ka mõtteid, mida tunnistajad jagasid teemal toe saamine kogukonnas mistahes murede ja teemade arutamisel. Kolm informanti toovad eraldi välja, et kuigi nad tunnevad, et kogukonna poolt on olemas tugi, mistahes murede ja probleemide arutamiseks, siis valivad nad siiski inimesi, kellele mida rääkida. Küll aga toovad kaks meesterahvast tunnistajat välja asjaolu, et ei tunne end kunagi üksi ja saavad aru, et abi on olemas, aga ise seda küsima ei minda. M1 väidab, et ei ole üksi, kuid tunneb, et vahepeal ei osata teda mõista ja aidata. M4 väidab täpselt sama asja, kuid lisab juurde, et just olles meesterahvas, ei julge ta jagada kõiki asju, sest tunneb, et temast ei pruugita aru saada.

Et mina näiteks, no see on kindlasti sest ma olen meesterahvas ka, ma arvan, et naisterahvastel on see palju lihtsam. Et kellelgi on depression, kellelgi on masendus, et ta läheb, et siis ta läheb ja saab abi onju. Aga ma arvan, et minul onju, ma arvan et ma ei jaga seda nii palju, võib olla mõne üksiku inimesega. Inimesed võibolla ei oska midagi öelda, mõtlevad, et meesterahvas et kuidas ma nüüd teda julgustan või nii.

Neli informanti toovad eraldi ka välja, et nemad on koguduses pakutavat tuge kogenud läbi inimeste hea kuulamisoskuse. Näiteks kirjeldab head kuulamist informant M1 järgnevalt:

Ma arvan, et see väljendub selles, et inimesed üritavad nagu kuulata ja mõista nii hästi kui võimalik. Et sa ei tunne, et see ei ole nagu üksi selle probleemiga... .

Samal ajal toob M5 aga veel omakorda erineva kogemuse. Nimelt tema on tunnetanud kogukonna poolset tuge läbi läbi selle, et koguduse kaaslased üritavad üksteist aidata Piibli abil, samuti on see asi, mida ta nii öelda igapäevaselt koguduse kaaslaste endi vahel ka näeb. N6 läheneb aga teemale hoopis omamoodi. Nimelt täpsustab ta, et ei hakka koguduse vanematele rääkima samadest muredest, millest ta räägib enda psühholoogile. Ta teab ja tunneb, et kuigi on iga murega võimalus pöörduda kogukonna vanemate poole, seletab ta, et nemad on ka inimesed ja ta ei soovi neid enda muredega nii öelda üle koormata. Kokkuvõttes saab välja tuua, et kaheteistkümnelt informandi vastustest tuleb konkreetselt välja, et nad saavad enda kogukonnas piisavalt tuge kõigi teemade puhul, need kaksteist informanti moodustavad kogu valimist väga suure enamuse.

Organisatsiooni ja koguduse sisesed tabuteemad

Kuus informanti kinnitavad, et Jehoova tunnistajate organisatsioonis ja ka nende endi kogukonnas saab avameelselt rääkida kõigest ja ei ole teemasid, mida saaks nimetada täitsa “tabu teemadeks”. Küll aga toovad kaks neist siiski välja, et pigem välditakse rääkimist eemaldatud ja organisatsiooni vastu töötavatest liikmetest (edaspidi: ärataganejad), kuid seda peamiselt põhjuse puudumise tõttu, nimelt ei tunne organisatsioon, et tuleks enda energiat “raisata” inimeste peale, kes ei ole enam organisatsiooni või kogukonnaga seotud. Rääkides konkreetselt eemaldatud või ära taganenud liikmetest, toovad selle teemaks kokku viis informanti. Olenevalt informandist mainitakse kas eemaldatud või ära taganenud liikmeid koos, aga oli ka neid, kes mainisid eraldiseisvana ainult eemaldatud või ära taganenud liikmeid. M5 soovis siinkohal rääkida mõlemast, nii eemaldatud kui ära taganenud liikmetest.

Ja võib-olla selles mõttes, need ei ole päris tabud, vaid me ei räägi neist inimestest, kes on eemaldunud ennast või on läinud missioonist, kuna ei ole mõtet. ... On olemas sellised inimesed, kes, kes on eemaldunud ennast organisatsioonist, aga hakanud ka väga negatiivselt organisatsioonist rääkida, niinimetatud ära taganenud.

Küll aga lisab M5 hiljem juurde kommentaari, et siirast kohast või siirast huvist tekkinud teemaalgatusi või küsimusi ei tehta ega vaikita kunagi maha. Eraldi toovad M3 ja N9 välja ka poliitika ning M5 ja N9 välja ka kõiksugused amoraalsused. Kaks informanti toovad eraldi välja

ka varasemalt välimusega seotud teemad, kuid seda mitte nurga alt, et see tabuteema oleks, millest rääkimist välditakse, pigem nurga alt, et seda ei ole soositud (näiteks meestel habeme ja vuntsi kandmine ja naiste puhul pükste kandmine). Vanuselt noorem informant N2 toob eraldi ka välja, et nendest teemadest on vanuseliselt vanemate liikmetega üleüldse veidi keerulisem rääkida. N8 soovis aga siinkohal välja tuua elulisemad ja igapäevasemad teemad. Nimelt väidab ta, et organisatsiooni siseselt on abielu lahutamine niiöelda tabu teema ja seda pigem ei tehta, olenemata sellest, et lahutus võib parandada selle tõttu kannatavate inimeste heaolu ja vaimset tervist. Samuti toob N8 välja eneseabiraamatud, jooga ja kõik teised alternatiivid stressi leevendamiseks.

Minu meelest on niimoodi, et on ikkagi olukordi, kus abielu võib olla nii ruineeriv ühele poolele. Et üks lahutus tegelikult on, oleks lahendus. Aga kas seda teemat nagu noh, ei saa käsitleda või arutada, sellepärast, et Piibel ütleb, et jumal vihkab lahutust... . Aga ikkagi ma tean, et on kogudusi, kus näiteks öeldakse, et ära loe ühtegi eneseabi raamatut, ära loe mingit psühholoogia raamatut, loe rohkem Piiblit, et siis kõik laheneb ära. Et see on väga-väga õudne. Ma kasutan seda seda emotsionaalse vabastamise tehnikat, seda koputamise tehnikat, onju. Et aga jällegi, see on selline asi, mida ma ei saa peaaegu mitte kellelegi öelda, et ma selliseid asju teen, sest noh, nagu ei, et sa peaksid nagu palvetamisega saama abi, aga ma ei saa ainult palvetamisega, et, et see on nagu väga hea, efektiivne meetod, kuidas stressi leevendada.

Eraldi tuuakse informantide poolt välja ka üksikud konkreetsete teemad, näiteks homoseksuaalsus, ropendamine ja pornograafia.

Intervjuu järgseid mõtteid Jehoova tunnistajatelt

Viimasena sooviksin välja tuua veel paar erinevat mõtet informantidelt, mis tulid jutuks peale intervjuu küsimuste lõpetamist. Näiteks tunneb N3, et oleks käinud hiljem ristimas. Seda aga mitte üldse seetõttu, et ta ristimist kahetseks, vaid hoopis mõttega, et tundis, et tegi seda liiga noorena ja mitte õigel ajal, tundis, et ta ei olnud tegelikult piisavalt küps. N7 kurtis paratamatust, et negatiivne meedia tekitab temas nõrdimust. N2 lisis organisatsiooni ja kogudust puudutavate negatiivsete asjade juurde aga ka ühe positiivse kommentaari. Nimelt näeb ta, et kogu organisatsiooni siseselt on tegelikult toimunud ka palju häid muutusi. Näiteks toob ta välja, et

kui varasemalt käis suurem enamus asju joonlaua järgi, siis tänaseks on asi palju parem, ollakse mõistvamad ja vastutulelikumad nii inimeste isikliku stiili, hobide, aga ka kõigi muude huvide suhtes. Ka N9 tõi välja huvitava positiivse asja, mis talle Jehoova tunnistajaks olemise juures meeldib. N9 räägib, et Jehoova tunnistajaks olemine on hoidnud tema puhtuse ja korralikkuse taset, või kohati ka üleüldist kõrget taset.

2.1.3 III Võrdlus ja analüüs

Nagu eelnevalt mainitud, tulevad käesolevas alapeatükis arutelu alla uurimusest saadud tulemused. Siinkohal soovin ka kindlasti ära mainida, et tööd koostades ei olnud seatud kindlaid plaane, et saada informantidelt kätte kindlaid vastuseid, lugusid või mõtteid. Seetõttu soovingi koheselt eesoleva arutelu jaoks ära mainida asjaolu, et kuigi peale vaadates võivad Eesti Jehoova tunnistajate organisatsiooni liikmete igapäevased mured tunduda üsna tavalised ja paljudele tuttavad, oligi käesoleva uurimuse eesmärgiks saada selleks kinnitust ja ka mõista lähemalt nende muresid – ja kuigi suurem osa muredest olidki kõige klassikalisemad igapäevased ja täiesti inimlikud mured, oli nende hulgas ka veidikene muresid ja negatiivsust, mis tulenes just sellest, et informandid on Jehoova tunnistajate organisatsiooni liikmed. Siinkohal on oluline ka mainida, et käesolev uurimus on läbi viidud vaid 14 informandiga, kellel kõigil oli võimalus teha valik, kas osaleda uurimuses või mitte. Sel samal põhjusel kordangi veel üle, et antud uurimuses käsitletud Jehoova tunnistajate murekohtasid ei saa automaatselt sildistada külge kõigile Eestis elavatele Jehoova tunnistajatele, küll aga ei muuda väike valim ja teatud erinevad arvamused tunnistajate hulgas teema ja nende 14 tunnistaja murede tähtsust. Selle arutelu soovin jagada kaheks suuremaks osaks, millest üks on tulemuste võrdlemine ja analüüsimine teoreetilises osas käsitletud allikatega ja millest teine keskendub vaid empiirilise osa käigus saadud tulemustele ja nende analüüsimisele.

On kurb tõdeda, et puuduvad vajaminevad uurimused, et tekitada võrdlusmomenti Eesti ja muu maailma Jehoova tunnistajate igapäevamurede vahel. Veel kurvem on see, et ka laiemalt puuduvad tööd, mis käsitleksid Jehoova tunnistajate aktiivsete liikmete muresid ja nendega toime tulemist. Sel samal põhjusel ei teki käesolevas võrdluse ja analüüsi peatükis just kuigi palju võrdlusmomente teoreetilises osas käsitletud kirjandusega. Teoreetilises osas käsitles Pernilla Liedgreni uurimus Rootsi Jehoova tunnistajate kohtlemisest koolis. Sealses uurimuses käsitleti

Jehoova tunnistajate lapsi, nende õpetajaid koolis ning nende omavahelist läbisaamist. Uurimuses selgus, et kuigi mitte kõik, kogesid aga osad Jehoova tunnistajatest õpilased ebamugavust õpetaja või kooli poolsete olukordade tõttu. Kuigi ei olnud otseselt mainitud kiusamist eakaaslaste poolt, tuli jutuks siiski erinemisest tulenev isoleeritus eakaaslaste poolt. Ka käesolevas uurimuses tuli mitmeid kordi informantide poolt jutuks teistest erinemine nii nooremas kui ka vanemas eas. Informandid M4 ja N4 mainisid suunurgast ka kogemusi vägivaldseks läinud koolikiusust kas nende endi või neile lähedaste inimeste kogemustest, kuid ainult mainitud asjaks see jäigi, seega ei käsitletud ma seda teemat pikemalt intervjuude analüüsi II kategoorias. Küll aga oli päris läbiv teema teistest erinemine. Koolieas, aga ka üleüldse teistest erinemist tõid välja viis informanti nii nais- kui meessoost ning igast vanusest. Rõhuti aga ka sellele, et õpetuste järgi elamine nooremas eas on tänaseks hoidnud ära muresid, millega oleks võibolla siiani pidanud maadlema. M2 oli üks neist, kuid rääkis, et erinemine on tema jaoks endiselt veidi raske. Siinkohal tuleb välja, et keerulist kooliiga (on see siis erinemine ja isolatsioon eakaaslastest või füüsiline koolikius) võib lugeda nii mõnegi Jehoova tunnistaja lapsepõlve keeruliseks ajaks – keerukust, mis tuleneb just sellest, et laps on Jehoova tunnistaja.

Siinkohal soovin ka arutluse alla võtta organisatsioonist eemaldatud ja/või taganenud liikmed. Teoreetilises osas andsin ülevaate paarist varasemalt läbiviidud uurimusest, mis käsitlesid just nimelt organisatsioonist eemaldatud või lahkunud liikmeid ja seda, kuidas kogu see protsess inimest ennast mõjutab. Kogukonnast liikmete eemaldamine on Jehoova tunnistajate jaoks raske teema. Läbiviidud intervjuudest selgus, et organisatsioonist eemaldatud liikmetest ei räägita ja neile ei pöörata peale eemaldamist või taganemist enam mingisugust tähelepanu. Nagu varasemalt mainitud, tuli liikmete eemaldamise teema jutuks viie erineva intervjuu käigus, vastates küsimusele, mis puudutas kogukonna siseseid tabuteemasid ja muresid. Suurem enamus vastajatest lisisid juurde kommentaari, et kuigi eemaldatud liikmetest rääkimine ei ole otseselt tabu, ei kulutata selle peale siiski enda energiat. Küll aga oli informant, kellele jäi endiselt osa liikmete eemaldamisest veidi arusaamatuks. N1 selgitab, et saab küll aru eemaldamise vajadusest, kuid ei kujuta ette, kui peaks toimuma mõne lähedase pereliikme eemaldamine, sest ta on väga pereelule organiseeritud.

Ja võibolla võibolla mul see asi on, et üks küsimus, mida ma ei, millega ma päris hästi nagu rahu ei saa, see eemaldamise korraldus. ... sest ikkagi, kui on, ütleme, kui inimene tahab olla koguduses,

aga samas ta ei, ei taha nagu mingites asjades Jumala seadustele alluda. Et siis ta nagu ei sobi ju tegelikult sinna... . Ma saan sellest loogikast aru, aga mis on minu jaoks, on nagu raske mõista ja ma ei tea, kuidas inimesed sellega praktikas toime tulevad, on see, kui on pereliige, on eemaldatud näiteks. Ja siis, et kuidas, kas siis omavahel ei suhelda üldse või, või suheldakse vot see on minu jaoks niisugune. Ma ennast ei kujuta ette, sest ma olen nagu hästi oma perekonda hoian ja.

Usun, et see on üks imeline näide sellest, et kuigi on asju mida praktiseeritakse ja mis justkui tunduvad liikmete jaoks loogilised ja vajalikud, tekitavad need siiski ka küsimusi ja teatud mõttes kahtluse hetki. Küll aga leidsin end just selle teema juures mõtisklemas järgmisest: Jehoova tunnistajate organisatsioon eemaldab õpetusest taganenud ja/või selle vastu rängalt eksinud liikmeid. Organisatsioonist eemaldatud liikmest antakse teada koguduse koosolekutel, koos juhisega mitte selle eemaldatud liikmega enam kontaktis olla ja suhelda. Sellist mitte suhtlemist ja kontaktis olemist põhjendatakse asjaoluga, et inimene ei jaga enam organisatsiooni ja selle liikmetega samu väärtusi ja uskumusi, seega ei ole neil enam põhjust selle eemaldatud liikmega suhtlust hoida. Teine põhjus selleks on saada see eemaldatud liige tagasi organisatsiooni ja seda põhjust kinnitavad ka liikmed ise, mis tuli välja ka käesolevast uurimusest. Siin kommenteerib N1 eemaldamise põhimõtet:

... ja mulle seda noh, nagu selgitati ka niimoodi, et et see on tegelikult selle eesmärgiga, et see inimene ikkagi tuleks tagasi. Et sa võid võita selle inimene tagasi, et ta nagu tunneks ise, et tal on nagu parem ikkagi, kui tal on head suhted Jumalaga, kui oma lähedastega. See on see mõte.

Küll aga on tunnistajad väga avatud ja suured suhtlejad ilmalike või mõne teiste religiooni liikmete vastu tänaval või kuulutustööd tehes. See kõik aga võib kõrvaltvaatajale jätta mulje, et organisatsiooni peamine eesmärk on vaid liikmearvu kasvatamine ja seda mitte just neil õilsatel eesmärkidel, millest nad ise räägivad.

Sooviksin võtta ka hetke, et rääkida Jehoova tunnistajatest ja sotsiaalsest ärevusest. Päril mitmeid kordi tuli intervjuudes jutuks abi küsimine ja seda just nurga alt, et kuigi tunnistajad tunnevad, et saaksid ja on ka saanud enda organisatsiooni ja kogukonna siseselt piisavalt tuge, ei julge või soovi nad seda ise minna küsima. Kuigi oli informante, kes põhjendasid seda hirmuga, et neist ei pruugita aru saada, oli ka neid, kes seda teemat rohkem käsitleda ei soovinud. See on

nüüd vaid spekulatsioon, aga nähes, kui läbiv oli asjaolu, et ei minda ise abi või tuge küsima, võib siit järeldada, et organisatsioonis on suur osa inimesi, kes kannatavad sotsiaalse ärevuse käes. Siia tekib aga omakorda väike mõttekoht – informant N8 tõi välja, et on märganud, et vaimsete probleemidega ei tegeleta väga Piibli väliselt ja et tabuteema alla kuuluvad veidikene ka psühholoogia ja eneseabi raamatud ning teised alternatiivsed stressi leevendamise viisid (nt hingamistehnikad ja jooga). Tunnen, et kui Jehoova tunnistajate organisatsioon päriselt enda liikmetest hoolib, tuleks ärevuse käes kannatavaid liikmeid (aga mitte ainult neid, vaid ka kõiki teisi liikmeid) just julgustada selliste asjadega tegelema, et ka nende igapäevaelu lihtsamaks ja stressivabaks muuta.

Erilist tähelepanu soovin veel pöörata asjadele, mida tunnistajad ise pidasid veidi probleemseks või uuendamist vajavaks enda koguduse ja/või organisatsiooni puhul, sidudes seda veidi ka eelneva teemaga. Intervjuudest tuli välja, et olenemata tunnistaja taustast või vanusest häirib nii mõndagi neist asjaolu, et maailma nähakse väga mustvalgelt ja teatud asjadesse jäädakse liiga pikalt kinni, mis omakorda laseb jätkuda kirjutamata reeglitel, seades organisatsiooni liikmetele piiranguid, mis ei täida enam tegelikult mingisugust eesmärki. Nende piirangute alla soovin lugeda ka eelnevalt käsitletud eneseabi raamatud ka kõik muu, mis ühe inimese igapäevast elu mugavamaks ja ka tervislikumaks võib aidata teha. Töö teoreetilises osas käsitlesin Friedsoni uurimust Jehoova tunnistajate organisatsiooni eksliikmetest ja nende abistamisest psühhoteraapias. Friendsoni uurimuses sai selgust ja kinnitas ka käesolevas uurimuses osalenud informant N8, et Jehoova tunnistajate organisatsioonis ei saa head tagasisidet psühholoogia ja enda vaimse tervise korras hoidmiseks vajalikud vahendid (olgu selleks siis eneseabi raamatud või teraapia). Sellistest abivahenditest mitte rääkimine ja hoidumine võibki aga tekitada töös selgelt välja tulnud murekoha – tunnistajad ei kipu enda muresid jagama, kuigi justkui tunnevad, et saaksid enda kogukonna poole nende lahendamiseks tuge. Tunnen, et selline kinnisus võib aga omakorda tekitada ärevaid olukordi mõnd konkreetset teemat puudutavates olukordades.

Kuigi Jehoova tunnistajate organisatsiooni aktiivsed liikmed Eestis tunnevad, et tunnistajaks olemine on nende elu nii mõnegi olukorra võrra lihtsamaks teinud ja samuti saavad nad igasugust tuge ja abi ka enda organisatsioonilt ja/või kogukonnalt, tuli siiski välja, et nii mõnelgi liikmel on ka asju, mis neid organisatsiooni juures häirib ja mida peaks nende meelest muutma. Just need samad muutmist vajavad asjad on saanud ka paratamatuks põhjuseks

organisatsioonist lahkumisel. Töö käigus ei selgunud, et teatud mured tuleneksid konkreetselt tunnistaja soost, vanusest, ega ka sellest, kas tegu on ristitud või ristimata tunnistajaga.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli saada teada, milliste muredega seisavad silmitsi Eesti Jehoova tunnistajad igapäevaselt ja kuidas nad nende muredega toime tulevad. Samuti oli soov uurida, milliseid asju sooviksid Jehoova tunnistajad enda organisatsiooni juures muuta, et see paremuse poole liikuda saaks. Töö valimisse kuulusid 14 Eestis tegutsevat nii ristitud kui ristimata Jehoova tunnistajat vanuses 19-54.

Uurimistöö aluseks olid järgnevad küsimused:

1. Millised on Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured ja stressiallikad?
2. Kuid Eesti Jehoova tunnistajad enda murede ja stressiallikatega toime tulevad?
3. Millised asjad organisatsiooni/kogukonna siseselt vajaksid parandamist, et tagada liikmete maksimaalne heaolu?

Käesolev uurimistöö koosnes teoreetilisest ja empiirilisest osast. Töö teoreetilises osas tutvustasin Jehoova tunnistajaid üldiselt ja andsin ka ülevaate nende tegemistest Eestis. Sisulisemat ülevaadet Jehoova tunnistajaid ja nendega seonduvat alustasin näidetega õpilaste poolt koolipingis ja jõudes lõpuks Jehoova tunnistajate organisatsioonist eemaldatud liikmete kogemusteni aegadest, mil nad veel osa organisatsioonist olid. Eelnevatest uurimustest selgus ja sai ka käesolevas uurimuses kinnitatud asjaolu, et nii palju, kui on Jehoova tunnistajaid, on ka erinevaid kogemusi. Juba koolieas on Jehoova tunnistajate lapsi, kes kogevad koolikiusu just enda usu pärast, aga ka neid, kes ei tunne, et nendesse oleks suhtunud kuidagi teistmoodi. Küll aga lapsed, kes koolikiusu kogesid, kogesid seda just põhjusel, et nad olid Jehoova tunnistajad.

Igapäevaselt kogevad Jehoova tunnistajad Eestis muresid ja stressi allikaid nagu kõik teised. Muretsetakse töö, ajapuuduse, raha ja pere pärast. Nende muredega toime tulemiseks saavad nad abi perelt ja suurt tuge pakub ka kogukond ja kogukonna vanemad, kelle poole saab vajadusel pöörduda suuremate murede lahendamiseks. Küll ei ole stressi ja vaimse tervise muredega toimetulekuks soositud psühholoogia ja eneseabi raamatud, samuti hingamistehnikad, jooga ja paljud teised alternatiivsed viisid stressi leevendamiseks.

Olles osa Jehoova tunnistajate organisatsioonist, võib aga tekitada murekohti organisatsioonist eemaldamise “poliitika”. Kogukonnast välja arvamine on üks raskemaid hetki

eksliikmete elus, see on aeg, mil inimene peab end nii öelda uuesti leidma. Küll aga ei kannata selle mure all ainult organisatsioonist juba eemaldatud, vaid ka organisatsiooni aktiivsed liikmed. Küsimusi tekitab eemalduspoliitika tegelik praktika igapäevaelus, kui tegu on näiteks lähedase pereliikmega. Ka põhjuseid organisatsioonist lahkumiseks ja eemaldatud saamiseks on mitmeid, kuid peamiselt on nendeks pinged erinevate nõudmiste ees, mis pani tunnistajaid erinema laiemal avalikkusega ning tekitas lõpuks konflikte juba inimese enda sees. Paljud neist muredest ja nõudmistest on asjad, mida märkavad ka organisatsiooni aktiivsed liikmed end häirimas. Olgu selleks siis asjadesse pikalt kinni jäämine ja seetõttu ebavajalike piirangute rakendamine või ollakse üleüldse vähem mõistvad ja hakatakse mõtlemata korraldama teiste inimeste elude piasasju.

Üldiselt ei olnud suuremal enamusel informantidest probleeme, millega nad kogukonnalt abi või tuge ei saaks. Küll aga seisnes murekoht pigem inimeste kinnisuses ja soovis muresid mitte jagada. Oli ka informante, kes ei toonud organisatsioonis parandamist või muutmist vajavaid asju igapäevaste stressiallikate alla, kuid nõustusid siiski, et on olukordi, millele saaks läheneda teisiti ja asju, mida saaks muuta, et tagada organisatsiooni liikmete parem heaolu. Käesolev uurimus on ehtne näide sellest, et vähemalt Eesti Jehoova tunnistajad on täiesti tavalised inimesed ja kuskilt otsast ei paista niinimetatud „usuhullust“. Kahtlemata leidub organisatsioonis probleemseid kohti, kuid see on vaid paratamatus ja kehtib tegelikult igasuguse kogukonna kohta, on see siis religioosne või mitte.

Selle kõige lõppu soovin teha ka kommentaari, et käesolev uurimus ei õigusta Jehoova tunnistajate organisatsiooni poolt kohati väga probleemseid ja laiemale avalikkusele tuntud olukordi. Töö eesmärgiks oli kõigest anda ülevaade Jehoova tunnistajate muredest nende endi pilgu läbi ja teha just sellele tuginedes vajalikud järeldused.

Bibliograafia

Altnurme, Lea. Uususundid. Tartu, Tartu Ülikooli usuteaduskond, 2002.

Altnurme, Lea. Uued usulised ja vaimsed ühendused Eestis. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2012.

Dammann, Ernst. Usundiloo alused. 1988.

Danboltd, Lars Johan, **Hegstad**, Harald, **Ringnes**, Hege Kristin, **Stålsett**, Gry. Emotional Forecasting of Happiness: Emotion Regulation Strategies Among Members of End-Time Focused Jehovah's Witnesses, 2017.

Evija, Leiaru-Kuldsaar. "Jehoova tunnistajate retseptsioon usu mõjust sotsiaalsetele suhetele" Tartu Ülikool. Usuteaduskond, 2012

Friedson, Meredith L. Psychotherapy and the Fundamentalist Client: The Aims and Challenges of Treating Jehovah's Witnesses, 2015.

Habibis, Daphne, **Hookway**, Nicholas Samuel. 'Losing my religion': Managing identity in a post-Jehovah's Witness world. Australia. University of Tasmania, 2015.

Jehoova tunnistajate organisatsiooni veebilehekülg. (Vaadatud 26.04.2024) <https://www.jw.org/et/piibli-%C3%B5petused/k%C3%BCsimused/harmagedooni-lahing/> Mis on Harmagedoon?

Jehoova tunnistajate 2023. teenistusaasta ülemaailmne aruanne

Kanna, Liisi. "Jehoova tunnistajad Eestis" Tartu Ülikool. Usuteaduskond, 2014

Liedgren, Pernilla. *Minorities with different values - a case of Jehovah's Witnesses*. British Journal of Religious Education, 2018.

Luther, Rosie. What Happens to Those Who Exit Jehovah's Witnesses: An Investigation of the Impact of Shunning. Eastern Connecticut State University Department of Psychology. 2023.

Ringvee, Ringo. Riik ja religioon nõukogudejärgses Eestis 1991-2008. Tartu. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2011

Summary

Estonian Jehovah's Witnesses' problems in daily basis and coping with them

The aim of this Bachelor's thesis was to find out what problems Estonian Jehovah's Witnesses face on a daily basis and how they cope with them. It was also aimed at finding out what things Jehovah's Witnesses would like to change in their organization in order to improve it. The selection of informants included 14 Jehovah's Witnesses, both baptized and unbaptized, but all active in Estonia, the age range of the informants was 19-54.

The research was based on the following questions:

- What are the daily concerns and sources of stress for Jehovah's Witnesses in Estonia?
- How do they cope with their problems and concerns on a daily basis?
- What could be improved within the organization/community in order to ensure maximum well-being of the members?

This research consisted of a theoretical and an empirical part. In the theoretical part of the thesis, I introduced Jehovah's Witnesses in general and also gave an overview of their history and activities in Estonia. For a more substantive overview of the Jehovah's Witnesses I started with examples of Witnesses' students in the school and eventually reached the experiences of members from the times when they were still part of the organization but were removed from the Jehovah's Witnesses organization. The fact that as many as there are Jehovah's Witnesses, there are different experiences, became clear from previous researches and was confirmed in this research. There are children of Jehovah's Witnesses as young as school age who experience bullying precisely because of their faith, but there are also those who do not feel that they have been treated any differently. However, the children who experienced school bullying did so precisely because they were Jehovah's Witnesses.

On a day-to-day basis, Jehovah's Witnesses in Estonia experience worries and sources of stress like everyone else. They worry about work, lack of time, money and worry for their family. To cope with these worries, they receive help from their family, and a great deal of support is also provided by the community and the community elders, who can be called upon to deal with major concerns when necessary. However, psychology and self-help books, as well as breathing techniques, yoga and many other alternative ways of relieving stress, are not favored for coping with stress and mental health problems.

However, being part of a Jehovah's Witnesses organization can raise concerns about the 'policy' of removal from the organization called shunning. Exclusion from the community is one of the most difficult moments in the life of an ex-member, a time when one has to rediscover oneself, so to speak. However, it is not only those who have already been removed from the organization who suffer from this concern, but also active members of the organization. It is the actual practice of shunning policy in everyday life that raises questions, for example, in the case of a close family member. There are also many reasons for leaving the organization and being shunned, but mainly tensions in the face of different demands, which made the witnesses different from the wider public and ultimately created conflicts within the individual themselves. Many of these concerns and demands are things that even active members of the organization find concerning. Whether it is keeping certain practices for too long and therefore imposing unnecessary restrictions, or being generally less understanding and starting to organize the minutiae of other people's lives without thinking first.

In general, the vast majority of informants did not have problems that they could not get help or support from the community with. However, concerns tended to lie in people's feelings and desire not to share their concerns. There were also informants who did not include things that needed to be improved or changed in the organization as a daily source of stress, but still agreed that there were situations that could be approached differently and things that could be changed to ensure better well-being of the members of the organization. The current study is a genuine example that at least in Estonia, Jehovah's Witnesses are perfectly normal people and there is no sign of a so-called "religious nutcase" anywhere. Undoubtedly, there are problematic parts in the organisation, but this is only inevitable and applies in fact to any community, religious or not.

To conclude all this, I would also like to make the comment that this does not justify the very problematic situations in the Jehovah's Witnesses organisation, which are known to the wider public. The aim of the work was merely to provide an overview of the concerns of the Jehovah's Witnesses as seen through their own eyes and to draw the necessary conclusions on that basis.

LISA 1. Intervjuus kasutatud küsimustik

INTERVJUU PLAAN

1. Sissejuhatavad küsimused (võimalus jagada isiklikku infot, aga ei ole kohustuslik):

- Alustuseks, olge hea, rääkige kuidas ja mis asjaoludel sai Teist Jehoova tunnistaja? Rääkige oma lugu!
- Kui kaua olete olnud Jehoova tunnistajate kogukonna liige (nii ametlikult (ristitud) kui mitteametlikult)?
- Kuidas saite teada Jehoova tunnistajate kogukonnast/sellega ühinesite?

2. Sisuküsimused:

- Mõeldes oma igapäeva elule, millised on Teie jaoks kõige suuremad stressiallikad?
- Kuivõrd arvate, et Teie mured erinevad inimestest, kes ei ole Jehoova tunnistajad? Millised on need argimured, mis tulenevad sellest, et olete tunnistaja?
- Kuivõrd tunnete ise, et Teid on igapäeva mures üksi jäetud? (küsimust seletav kommentaar juurde kui tarvis.)
- Mõeldes vaid oma kogukonnale ja sellega seonduvale, mis oleksid esimesed kolm positiivset asja mida välja tooksite?
- Mõeldes vaid oma kogukonnale ja sellega seonduvale, mis oleksid esimesed kolm negatiivset asja mida välja tooksite?
- Kelle poole tavaliselt pöördute, kui Teil tekivad mured mida jagada soovite (nii kogukonna kui eraeluga seotud)?
- Kui olete kunagi näidanud üles enda pahameelt millegi suhtes kogukonnas, siis kuidas sellele reageeriti?
- Kas tunnete, et saate enda kogukonnas piisavalt tuge mistahes teemade ja murede arutamisel? Milles see tugi väljendub? Kui ei, siis miks te nii tunnete?
- Kas või mis on Teile jätnud mulje, et mõned mured on kogukonnas nõ tabud teemad ning nendest rääkimist välditakse?

LISA 2. Informeeritud nõusoleku vorm

Informeeritud nõusoleku vorm

Uurimus „Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured ja nendega toimetulek“

Hea Jehoova tunnistaja,

Sind on palutud osalema uurimuses, mille eesmärgiks on saada uut teaduslikku informatsiooni selle kohta, millised on Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured, kuidas nad nendega toime tulevad ning kas antud usuorganisatsioon seda kõike kuidagi mõjutab.

Mis on informeeritud nõusolek?

Informeeritud nõusolek tähendab uuringus osalemiseks nõusoleku andmist peale seda, kui sulle on selgitatud kõiki sulle huvipakkuvaid asjaolusid, mis uurimuses osalemisega kaasnevad. Kui miski jääb sulle uurimuse läbiviija selgitustest arusaamatuks, siis küsi julgesti lisainfot. Allkirjasta käesolev vorm alles ja ainult siis, kui sulle on selge, mis toimuma hakkab ja kui oled sellega nõus. Allkiri antud dokumendil näitab, et oled osalemisega kaasnevast teadlik ja soovid vabatahtlikult osaleda.

Informatsioon uurimuse kohta „Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured ja nendega toimetulek“

Antud uurimuse viib läbi Tartu Ülikooli usuteaduskonna üliõpilane Lore Torrop. See leiab aset intervjuu vormis, mis kestab ligikaudu 45 minutit. Intervjuu salvestatakse. Intervjuud toimuvad intervjuueeriija ja küsitletava poolt varem kokkulepitud kohas ja viisil. Küsimused puudutavad sinu uskumusi, suhtumisi, muresid ning seda, kuidas see kõik on seotud sinu religiooniga. Uurimuse käigus kogutud andmeid kasutatakse ainult teadustöös ja konfidentsiaalselt. Sinu isik on teada vaid intervjuu läbiviijale ja valmivas uurimuses viidatakse sinu öeldule umbisikulisel vormis (nt informant 1). Intervjuude salvestisi hoitakse kõrvalistele isikutele kättesaamatult uurimuse läbiviija, Lore Torropi, Tartu Ülikooli pilveteenusel OneDrive Lore Torropi kasutajakontol kaitstuna parooliga ja/või krüpteeritult Eesti ID-kaardiga. Andmetele on parooliga/Eesti ID-

kaardiga ligipääs juhendajal Roland Karol. Transkriptsioone säilitatakse parooliga kaitstult ja/või krüpteeritult Tartu Ülikooli pilveteenuses OneDrive Lore Torropi kasutajakontol. Salvestised transkribeeritakse kahe nädala jooksul peale intervjuu läbiviimist ning seejärel hävitatakse, transkribeerimisel kaotatakse andmestikust informantide nimed ja kontaktid. Nii intervjuude transkriptsioonid kui koodivõti kustutatakse uurimuse valmimise ja kaitsmise järgselt hiljemalt 31.08.2024. Allkirjastatud informeeritud nõusoleku vorme hoitakse TÜ usuteaduskonna juhataja kabineti seifis. Ka need hävitatakse uurimuse valmimise ja kaitsmise järgselt hiljemalt 31.08.2024.

Andmete vastutav töötleja: Tartu Ülikooli usuteaduskond, mida esindab Roland Karo

Uurimuse „**Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured ja nendega toimetulek**“ on heaks kiitnud Tartu Ülikooli inimuuringute eetikakomitee.

Uuritava õigused

Sul on õigus ilma igasuguse põhjenduseta keelduda vastamast mõnele küsimusele, katkestada uurimuses osalemine intervjuu ajal, samuti nõuda pärast küsitluse lõppu enese poolt öeldu kõrvaldamist uuringu käigus kogutud materjalide seast. Nõusolekut on võimalik tagasi võtta kuni 2024 märtsini. Küsimuste tekkimisel pöördu täiendava info saamiseks uuringu vastutava läbiviija poole: Roland Karo, tel 5650 9665, roland.karo@ut.ee Kui sul tekib küsimusi uuringus osaleja õiguste kohta, siis pöördu palun Tartu Ülikooli inimuuringute eetikakomitee poole e-posti aadressil eetikakomitee@ut.ee või telefonil 737 6215.

Kui sul tekib küsimusi uuringus osaleja andmekaitse kohta, siis pöördu palun Andmekaitse Inspektsiooni poole telefonil 5620 2341.

Käesolevaga nõustun ülalkirjeldatud uuringus osalema: ..... /nimi/

..... /allkiri/

Uuringu läbiviija Lore Torrop: ..... /allkiri/

Kuupäev: .....

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Lore Torrop

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Eesti Jehoova tunnistajate igapäevased mured ja nendega toimetulek”, mille juhendaja on Roland Karo, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada see digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha ülalmainitud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Lore Torrop 28.04.2024